

Київський національний університет імені Тараса Шевченка
Навчально-науковий інститут філології
Кафедра мов і літератур Близького та Середнього Сходу

**Лексичні особливості побутового спілкування в лівійських міських
соціолектах**

*Кваліфікаційна робота
освітнього ступеня «бакалавр»
студентки 4 курсу
спеціальності «035.060 Філологія
(східні мови і літератури
(переклад включно), перша - арабська)»
освітньої програми
«Східна мова (арабська) і література,
західноєвропейська мова та переклад»
Шарапатюк Валерії Юріївни*

*Науковий керівник:
к. філол.н., асистент
Кучеренко А. О.*

«Допущено до захисту»
Протокол засідання кафедри мов і літератур
Близького та Середнього Сходу
Протокол № _ від _____.2023
Завідувач кафедри _____ О. Мазепова

КИЇВ - 2023

ЗМІСТ

ВСТУП	3
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ВИВЧЕННЯ ЛЕКСИЧНИХ ОСОБЛИВОСТЕЙ УСНОГО СПІЛКУВАННЯ В ЛІВІЇ	6
1.1. Особливості мовної ситуації в Лівії	6
1.2. Мовне варіювання в Бенгазі та Тріполі.....	12
1.3. Методика дослідження соціолектів	17
Висновки до першого розділу	21
Розділ 2. ВАРІАТИВНІСТЬ ПОБУТОВОЇ ЛЕКСИКИ В СОЦІОЛЕКТАХ БЕНГАЗІ ТА ТРІПОЛІ	23
2.1. Побутова лексика в стандартному та лівійських варіантах арабської мови	23
2.2. Труднощі перекладу лівійських відеоблогів.....	33
Висновки до другого розділу	39
ВИСНОВКИ	41
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	44
ДОДАТКИ	48
Додаток А. Зіставлення побутової лексики в стандартній мові та лівійських варіантах.....	48
Додаток Б. Зіставлення лексичних одиниць соціолектів Бенгазі та Тріполі між собою та з сучасною стандартною мовою за допомогою діаграми.....	51
Додаток В. Аудіозаписи соціалектів Бенгазі та Тріполі	54
Додаток Г. Запрошення респондентам взяти участь в опитуванні	55
Додаток Д. Транскрипт відеоролику та переклад українською.	56

ВСТУП

Грунтовне й ефективне вивчення мови передбачає оволодіння не лише її сучасним стандартним варіантом, а й усіма можливими діалектами. Діалекти збагачують сучасну стандартну мову, дають змогу проникнути в історію багатьох явищ, пояснити їх і поглиблено дослідити. Крім сучасної стандартної арабської мови, в арабських країнах існують місцеві (територіальні) діалекти зі своїми говірками, а також їхні соціальні різновиди. Середньовічні арабські джерела свідчать, що розбіжність між сучасною стандартною арабською мовою та діалектами існувала ще до ХХ ст., і це спостерігалось у всьому арабськомовному просторі. Зазначена проблема знаходиться в центрі уваги сучасних українських науковців. Цим питанням займаються В. С. Рибалкін, який досить широко розглянув причини цього явища, виклав різні погляди на нього і вказав на його різнобічні властивості, І.В. Сівков (лексикологія арабської мови), О.І. Мазніченко (французькі запозичення у туніському діалекті арабської мови в умовах двомовності), Ю.І. Петрова (специфіка сучасного діалекту Верхнього Єгипту) та інші. Разом з тим, мовну ситуацію в Лівії досліджено недостатньо.

Актуальність цього дослідження зумовлена необхідністю виявлення сучасних тенденцій розвитку як стандартної арабської мови, що використовується в певній країні, так і її усно-розмовних різновидів; визначення лексико-граматичних особливостей та змін в узусі, зокрема на матеріалі лівійських міських соціолектів як різновидів арабської мови, престиж яких постійно зростає; наповнення навчально-наукової бази лінгвоарабістики в Україні.

Метою роботи є визначення лексичних особливостей побутового спілкування в лівійських міських соціолектах.

Відповідно до поставленої мети були визначені такі **завдання**:

- 1) окреслити особливості мовної ситуації в регіоні Магрибу та, зокрема, в Лівії;

- 2) визначити сфери використання стандартної арабської мови та розмовних варіантів в Лівії;
- 3) охарактеризувати витoki і сучасний стан соціолектів в Бенгазі та Тріполі;
- 4) визначити методикy дослідження лівійських соціолектів;
- 5) здійснити зіставлення лексичних рис лівійських міських соціолектів та сучасної стандартної арабської мови в побутовій тематиці;
- 6) виявити лексико-граматичні відмінності лівійського діалекту від сучасної стандартної арабської мови та встановити способи вирішення проблем перекладу із лівійських соціолектів українською мовою.

Об'єкт дослідження – мова повсякденної комунікації в містах Тріполі та Бенгазі.

Предмет дослідження – лексичні особливості побутового спілкування в лівійських міських соціолектах.

Матеріалом дослідження слугували результати онлайн-опитування носіїв лівійських соціолектів щодо вживання побутового лексикону, а також відеоролики соціолектом Бенгазі на тему туризму.

Методи дослідження. Для досягнення мети використано сукупність теоретичних методів дослідження, зокрема: узагальнення та систематизації – для охарактеризування та висвітлення теоретичної та практичної матеріальної бази дослідження; індукцію – для аналізу теоретичних засад вивчення соціолектів; анкетування – для отримання інформації шляхом електронного опитування; зіставний – для виявлення спільних та відмінних лексичних рис різних лівійських соціолектів та сучасної стандартної арабської мови.

Наукова новизна дослідження. Одна з перших спроб лінгвоарабістики в Україні здійснити зіставлення лексичних особливостей лівійського діалекту та стандартної арабської мови. У результаті дослідження також визначено граматичні відмінності лівійського діалекту від сучасної стандартної арабської мови.

Практична значущість отриманих результатів. Встановлено особливості мовної ситуації в регіоні Магрибу, використання сучасної

стандартної арабської мови та розмовних варіантів в Лівії. Досліджено та проаналізовано різницю між соціолектом і діалектом, витоки і сучасний стан соціолектів в Бенгазі, Тріполі.

Матеріали дослідження можуть бути використані при подальшому вивченні теми лексичних особливостей побутового спілкування в лівійських міських соціолектах; при написанні підручників, посібників, монографій арабської соціолінгвістики та діалектології.

Апробація результатів. Результати дослідження було апробовано на науково-практичній онлайн-конференції «VII Всеукраїнські наукові читання за участю молодих учених «Філологія XXI століття: нові дослідження і перспективи» (7 квітня 2023 р., м. Київ).

Структура роботи: робота складається зі вступу, двох розділів, висновків, списку використаних джерел, додатків.

РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ВИВЧЕННЯ ЛЕКСИЧНИХ ОСОБЛИВОСТЕЙ УСНОГО СПІЛКУВАННЯ В ЛІВІЇ

1.1. Особливості мовної ситуації в Лівії

Магрибська арабська мова (الدارجة/الهجات مغاربية) – загальна назва групи діалектів арабської мови, поширених на схід від Єгипту в історико-географічному регіоні Магриб. У ньому помітна присутність запозичень з інших мов: французької, іспанської, турецької, італійської та берберської мов [22, с. 16].

لهجات مغاربية має репутацію важкозрозумілого діалекту, яким розмовляють у таких країнах, як Марокко, Алжир, Лівія, Туніс та Мавританія. Це друга за величиною група арабських мовних діалектів. Діалект характеризується запозиченням багатьох західних слів через тісні контакти із західними країнами. Говорячи про розмовну мову, цей діалект використовується лише для спілкування, оскільки сучасна стандартна арабська мова широко використовується на письмі. Насправді поділ варіацій арабської мови на високі та низькі не відповідає мовній ситуації в Магрибі в цілому, оскільки в триглосії можна знайти такі варіації: класичну арабську, сучасну стандартну арабську та магрибський діалект. У мечетях, міністерствах юстиції, у справах ісламу, в офіційних промовах, а також у класичній поезії та літературі використовується класична арабська мова. Однак в листуванні, політичному та науковому дискурсі, у засобах масової інформації та в адміністративних сферах використовується сучасна стандартна арабська мова.

Арабська мова є найпоширенішою семітською мовою, яка має багато форм і діалектів, що ускладнює її вивчення та є офіційною мовою в 22 країнах, якою розмовляють понад 350 мільйонів людей [24]. Крім того, ця мова широко поширена в багатьох ісламських країнах, оскільки це духовна мова ісламу та Корану, однієї з найчисленніших релігій світу.

Лівія – держава в Північній Африці, яка межує з Єгиптом на сході, Суданом на південному сході, Чадом і Нігером на півдні, Тунісом і Алжиром на

заході та Середземним морем на півночі. Лівія є членом ООН, Організації країн-експортерів нафти (ОПЕК), Ліги арабських держав та Організації африканської єдності. Етнічний склад: лівійці (араби, арабо-бербери), бербери та сахарські етнічні племена (туареги, туба, хауса); єгиптяни, суданці, палестинці, сомалійці, іракці, тунісці, греки, мальтійці, італійці, пакистанці, турки, індійці.

У Лівії сучасна стандартна арабська мова є офіційною мовою з моменту заснування المملكة الليبية 24 грудня 1951 році. У великих містах поширені італійська та англійська мови. Більшість населення, близько 95%, розмовляє арабською як рідною мовою, але також використовує лівійський, єгипетський, туніський діалекти та інші варіанти арабської мови.

Італійська була офіційною мовою Лівії з часів італійського вторгнення і колонізації в 1911 році до здобуття незалежності Лівії в 1951 році.

Після проголошення незалежності Лівії, було прийнято рішення відновити арабську мову в якості офіційної мови. Кількість носіїв італійської мови в Лівії значно зменшилася після вигнання італійської громади. Проте італійською все ще вільно розмовляють багато людей у віці близько 50 років, оскільки мова використовувалась в роботі та освіті до 1970-х років. Однак Лівія може побачити відродження мови, оскільки з 2020-2021 навчального року управління освіти розпочало пропонувати курси італійської мови для учнів старших класів. Ця освітня ініціатива фінансується в рамках угоди між Урядом національної згоди (УНЗ) та урядом Італії [9, с. 164].

У період колонізації італійська мова була адміністративною мовою, і вона неминуче мала вплив на лівійський діалект. Незважаючи на те, що це не вплинуло на морфологію, до лексики лівійського діалекту увійшла значна кількість італізмів, які широко використовуються й сьогодні. Найбільш масштабне дослідження на цю тему можна знайти в докторській дисертації Хусейна Рамадана Абду, який провів опитування лівійського населення в США, на основі якого склав список із 682 слів, з яких він визначив, що 82% мають літературний або розмовний арабський еквівалент. Проте Перейра, згадує, що

сьогодні, як наслідок арабізації в публічній сфері, ці запозичені слова все частіше замінюються арабськими словами.

Крім арабської, близько 305 000 людей розмовляють декількома берберськими мовами, такими як нафусі, ауджіла, сокна, тамахак і мова гадамес. Крім того, близько 33 000 людей говорять на домара (одна з індоіранських мов), а кілька тисяч жителів говорять мовою теда, яка належить до сім'ї ніло-сахарських мов і якою розмовляє народ Теда на півдні Лівії [15; с. 152].

Колишній лідер Лівії Муаммар Каддафі спростував існування берберів як окрему етнічну приналежність і назвав берберів «продуктом колоніалізму», створеним на Заході, щоб розділити Лівію. Каддафі був проти використання мов амазигів, зважаючи на їх неарабське походження і той факт, що вони виникли до приходу ісламу в Лівію. Бербери, або амазиги, які є нащадками доарабського населення Північної Африки, спілкуються в Лівії мовами авджила, тамахак, нафусі та гадамес. Каддафі переслідував амазигів, яких вважав загрозою для своєї мети – перетворення Лівії на однорідне арабське суспільство. Берберська мова не була визнана і не викладалася в школах. У 1973 році за режиму Каддафі було заборонено надавати дітям берберські імена [13, с. 187]. Однак уряд після революційної Лівії відмовився від цих гомогенізуючих цілей, і зараз мови амазигів визнаються. За час, що минув після революції 2011 року, медіа-присутність берберськомовних у Лівії різко зростає: зараз існують десятки періодичних і друкованих видань берберською (як на арабській графіці, так і на тифінах), берберські радіостанції, а деякі з нових національних телеканалів ведуть випуски новин берберською мовою.

Крім того, «Лівія ТВ», канал, що підтримується Незалежними революціонерами, вирішили включити мову тамахак і алфавіт тифінаг, яким вона написана, до деяких своїх програм, щоб допомогти охопити якомога більшу аудиторію. Тамахак (гхат) – єдина відома мова туарегів (кочового племені з Сахари), які користувалися прихильністю режиму Каддафі, і яким

було дозволено розмовляти мово гхат, оскільки, на думку Каддафі, мова мала достатній зв'язок з арабською.

Щодо використання англійської мови, то після здобуття Лівією незалежності в 1951 році англійська мова розглядалася монархічним урядом як важлива міжнародна мова і була включена до лівійської освітньої програми: вона мала використовуватися у викладанні природничих наук, а також розглядалася і просувалася як важлива мова для бізнесу та економіки. Так тривало до 1986 року, коли після авіанальоту США та Великої Британії проти режиму Каддафі, Міністерство освіти прийняло рішення, яке припинило викладання іноземних мов у Лівії. Однак незабаром важливість англійської мови для комерції стала очевидною, і в 1993-1994 роках Міністерство освіти зробило кроки до того, щоб знову включити її до навчальної програми. Англійська стала найважливішою другою мовою. Її широко викладають у Бенгазі як в університетах, так і в середніх школах та незалежних мовних інститутах [9, с. 164], враховуючи той факт, що на сьогоднішній день викладання англійської мови стикається з проблемами, такими як нестача кваліфікованих викладачів і громадянські заворушення, які спричинили перерви в навчанні. Останнім часом почала зростати роль французької мови серед молоді, вивчення якої просувають франкофоні організації. Крім того, з 2019 р. у лівійських школах намагаються відновити обов'язкове вивчення французької мови.

В арабській мові особливості вживання мовних засобів пов'язані з наявністю в суспільстві численних територіальних, соціальних, професійних, вікових та інших відмінностей.

Сучасна стандартна арабська мова використовується лише в офіційній мові освічених арабів, вона має наддіалектний характер, але серед арабомовного населення існує багато інших варіантів арабської мови.

Використання однієї мови в кількох країнах неминуче веде до переймання нею національних особливостей конкретної країни. Крім того, в межах однієї країни помітні відмінності в мові мешканців окремих територій – з'являються

територіальні та міські діалекти [8, с. 153]. Територіальні діалекти значно ускладнюють діяльність перекладача і можуть сприяти певним складнощам під час мовного спілкування. Важливо зрозуміти, що основною особливістю арабських діалектів є їхня тенденція спрощувати сучасну стандартну арабську мову – як щодо словникового складу, так і вимови та нормативних правил.

Володіння сучасною стандартною арабською мовою дозволяє людині, яка мешкає в арабських країнах, повноцінно спілкуватися і вирішувати мовні питання, проте необхідно пам'ятати, що вона не є мовою повсякденного спілкування. У розмовній мові ви, ймовірно, зіткнетеся з певним діалектом арабської мови, який можна вивчити лише тоді, коли ви перебуваєте або проживаєте тривалий час у конкретній локалізації арабської країни. Явище мовної диглосії, коли спостерігається співіснування сучасної стандартної мови та діалекту, є серйозною проблемою, яка присутня у всіх арабських країнах. Територіальні діалекти проявляються у відмінних особливостях, таких як фонетика, лексика, морфологія та інші. На вибір тієї чи іншої мовної форми впливає ситуація спілкування або тема виступу. Наприклад, обговорення серйозних питань, ділове спілкування, офіційні зустрічі сприятимуть використанню сучасної стандартної арабської мови, тоді як діалекти використовуються в основному для розмовного спілкування. Проте існують випадки, коли араби неусвідомлено переходять зі сучасної стандартної мови на діалект. Основна складність перекладу діалектів арабської мови полягає в різному словниковому запасі, оскільки багато слів з літературного словника мають різні значення в діалектах. Також до плутанини при перекладі часто призводить фонетичне розташування слів, яке відрізняється від сучасної стандартної мови [8, с. 154].

Багато арабістів, які вивчали сучасну стандартну арабську мову, на початку свого перебування в арабських країнах «натикалися» на бар'єр нерозуміння цієї мови, навіть пропрацювавши кілька років перекладачами в різних установах. У цій ситуації зазначимо, що паралельно зі сучасною

стандартною мовою необхідно вивчати фонетичні та лексичні особливості, розмовну та писемну мову діалекту.

Інтерес до лівійських діалектів виник, коли італійці прийшли до Лівії в 1911 році. Італійські автори, такі як: Євженіо Гріффіні (1913) «L' arabo Parlato della Libia» та Естер Панетта (1943) «L' arabo Parlato in Bengasi», описують два різних діалекти. Перший зосереджений на діалекті, яким розмовляють у Тріполі, а другий присвячений діалекту, яким розмовляють у Бенгазі. Обидві книги містять опис звукової системи, граматику та лексику.

Є. Гріффіні (1913), наприклад, сплутав арабську мову, якою розмовляють у Тріполі, з тією, якою розмовляють у Тунісі. Це могло бути результатом використання ним праці Х.Стуммеса (1898), яка містить приклади з туніської арабської мови.

Праці Т.Ф. Мітчелла (1952, 1960), а саме «Активний дієприкметник в арабському діалекті Кіренаїки» та «Визначність і складоутворення в арабській мові» дали перший аналітичний лінгвістичний опис бедуїнського діалекту, яким розмовляють у аль-Джабаль аль-Ахдар. Його робота надихнула тих, хто більше цікавився діалектом, таких як: Е.Дж. Лангендона (1964) і Дж. Оуенс (1980, 1984).

Стаття Джонатана Оуенса (1980) «Склад як просодія: повторний аналіз складоутворення у східній лівійській арабській мові» намагається повторно проаналізувати аналіз Т.Ф. Мітчелла (1960). Дані Дж.Оуенса базувалися на діалекті, яким розмовляв лівійський перекладач на англійському факультеті Університету Гарюнс в Бенгазі. Дж. Оуенс також написав книгу (1984) під назвою «Коротка довідкова грамика східної лівійської мови».

Серед дослідників, які зробили вагомий внесок у визначення сучасного стану лівійських діалектів та використання інших мов у Лівії з досліджених місць географічно розташовані на прибережних регіонах Кіренаїки (Бенгазі) та Триполітанії (Мсаллата та Аль-Хумс), тоді як Феццан розташований у пустелях у внутрішніх районах країни, тому через їхнє географічне поширення ми маємо змогу розглянути різні типи діалектів у Лівії: Наджа Бенмофтах і Крістоф

Перейра (початкові коментарі щодо арабської мови в Аль-Хумсі, Лівія), описуючи її найважливіші фонологічні, морфологічні та морфо-синтаксичні особливості в порівняльному способі. Лука Д'Анна дослідив розвиток і використання умовних часток (про розвиток часток умовного способу в арабських діалектах Феццану). Мацей Клім'юк дає порівняльний огляд функції та значення частки ра- в лівійських діалектах, (частка ра- в лівійському діалекті в Мсаллаті). Єдиним дослідженням лівійських діалектів із фонологічним підходом є дослідження Адама Бенкато системи голосних діалекту Бенгазі («Голосні арабської мови в Бенгазі: магрибські чи бедуїнські?») та (історичні та компаративні дослідження діалекту Бенгазі), Ашур Салеха Абдулазіз (перемикання між мовою тамазіг та лівійським діалектом в берберському медіадискурсі), Крістоф Перейра (вплив урбанізації на зміни в діалекті Тріполі) Абду Хусейн Рамадан (італійські запозичення в розмовній лівійській арабській мові в регіоні Тріполі), та інших.

1.2. Мовне варіювання в Бенгазі та Тріполі

Сьогодні арабські діалекти можна розподілити на дві основні групи в залежності від соціальних та територіальних ознак. За своїми соціальними ознаками вони поділяються на кочові й осілі, а останні в свою чергу на міські та сільські. Соціальна класифікація діалектів накладається на географічну класифікацію. Географічною ознакою сучасних арабських діалектів є їх поділ на дві основні групи: східну (машрикську), яка складається з чотирьох підгруп – месопотамської, арабської, центральноарабської та єгипетсько-суданської, і західну (магрибську або північноафриканську). До східної групи належать також арабські «острівні» діалекти Середньої Азії [13, с. 185]. Кожна з цих підгруп має свої характерні особливості вимови, граматики та лексики, що робить їх відмінними одна від одної.

Усі лівійські діалекти, як кочового, так і осілого населення міст і оазів, належать до бедуїнського типу і походять від діалекту арабського племені бені-сулайм. До найпоширеніших лівійських діалектів сьогодні належить

східнолівійський, яким розмовляють у Тріполі та Місраті, і західнолівійський, що функціонує в Бенгазі та Байді [9, с. 164].

Бенгазі (араб. *بنغازي*) – місто на півночі Лівії, столиця регіону Кіренаїка (колишня провінція). Це друге за чисельністю населення місто в країні, його населення в 2006 році становило близько 670 тис. З 1951 по 1959 рік місто було однією з двох столиць країни, а королівська родина жила неподалік у місті Аль-Байда. У Бенгазі все ще зберігаються деякі урядові організації [39, с. 27].

Тріполі – столиця Лівії. Місто розташоване на північному заході країни, на березі затоки Середземного моря. Тріполі – найбільше місто Лівії, головний морський порт і найбільший комерційний і промисловий центр. Тут розташовані всі адміністративні будівлі.

З одного боку, можна сказати, що існує стільки діалектів, скільки міст чи регіонів, а з іншого боку, ми можемо припустити, що діалектів стільки, скільки племен, оскільки діалекти, крім іншого, утворюються і розвиваються відповідно до мовця та його оточення. Однак, географічно лівійську арабську мову можна розділити на три діалекти: на першому розмовляють у західному регіоні Лівії в Триполітанії та інших західних містах, включаючи берберомовні райони в Зуварі і гора Нефуса. Другим діалектом розмовляють на сході Лівії в Кіренаїці та охоплюють друге головне місто Лівії Бенгазі та інші міста і селища в горах Аль-Джабаль-Аль-Ахдар поблизу єгипетського кордону. На третьому розмовляють у перехідній області в Місраті, Сирті, регіоні Джуфра в оазах Хун, та Ваддан, а також у регіоні Феццан, де живуть туареги [32, с. 4].

Що стосується фонетики лівійського діалекту, то вона помітно відрізняється від фонетики сучасної стандартної арабської мови. Цим визначена його своєрідність. У діалекті, наприклад, не артикують емпатичні звуки так, як цього вимагають норми фонетики сучасної стандартної арабської мови.

Відмінною рисою є випадання голосних звуків або більш відкрита, округла вимова. Наприклад, слово *ماء* (вода) вимовляється як *مي* (таууæ) у лівійському діалекті, замість *ماء* (таææ) у стандартній арабській мові.

Що стосується лексики цього діалекту, можна навести деякі приклади вітань та прощань. Наприклад, *شن جوك او اخبارك؟ شن دير؟ شن جديد؟*, що означає (Як справи? /Що нового?). При прощанні: *إن شاء الله/ انشوفك عالخير!* (До зустрічі! Дасть Аллаг!) *رفقتك السلامة* (Щасливої дороги!), та відповідь: *الله يسلمك!* (Благословить тебе Аллаг!).

Ступінь взаєморозуміння між носіями різних діалектів відносний і суб'єктивний. Як правило, він посилюється контактами сусідніх діалектів, а послаблюється контактами представників протилежних регіонів арабського світу. На взаєморозуміння також впливають умови і тема розмови. Суто місцеві або технічні теми (національна кухня, місцеве господарство, побут, звичаї тощо, тобто все, що характеризується вживанням місцевої лексики та ідіом) послаблюють взаєморозуміння і вимагають пояснень. Навпаки, соціально-політичні та культурні питання (які значною мірою базуються на загальному літературному словнику та виразах) забезпечують вищий рівень взаєморозуміння [35].

Арабський соціолект і діалект – це два різних поняття, які відображають різні аспекти мовної варіації в арабській мові.

Діалект – це варіант мови, який відрізняється від сучасної стандартної мови, який використовується в певному регіоні або серед спільноти людей з певною історією, культурою і традиціями. У випадку арабської мови, діалекти різняться за лексикою, граматиною і фонетикою від сучасної стандартної арабської мови. Це означає, що знання одного діалекту не забезпечує автоматичного розуміння іншого діалекту [5, с. 66].

Соціолект – це варіант мови, який використовується в певному соціальному контексті або серед певної соціальної групи. Різниця між арабським соціолектом і діалектом полягає в тому, що діалекти відрізняються за лексикою, фонетикою і граматиною від сучасної стандартної мови, тоді як соціолект може відрізнитися від сучасної стандартної мови або діалектів залежно від соціальної групи або соціального класу, яка його використовує. Діалекти зазвичай виникають на рівні регіональної спільноти або географічної

області, тоді як соціолекти можуть виникати на основі різних факторів, таких як вік, статус, професія, етнічна належність тощо [3, с. 55].

Соціальні діалекти вирізняються специфікою в утворенні, відборі та вживанні деякої частини лексико-фразеологічних (а інколи фонетичних, морфологічних і синтаксичних) засобів мови [35, с. 42].

Соціолекти є варіаціями сучасної мови, які відрізняються в залежності від соціальної та професійної приналежності людей в суспільстві. Соціолекти зазвичай використовуються в усному, неформальному спілкуванні, а також можуть з'являтися у літературі та публіцистиці. З поширенням електронних засобів спілкування, вони стали більш активно віддзеркалювати один одного в писемній формі, зокрема це відбувається в арабськомовному онлайн-просторі [3, с. 57].

Арабська діалектологія сьогодні тісно пов'язана з соціолінгвістикою з багатьох причин, зокрема й тому, що міські діалекти мають суттєво вищий престиж, ніж сільські. Найпрестижніший рівень належить соціолектам міських жителів з високим рівнем життя та освіти. Їхній стиль життя вважається еталонним в суспільстві. Відтак, соціальний фактор впливає на вибір мови настільки, що ця мова починає асоціюватися з основним варіантом розмовної арабської мови певної країни. Наприклад, каїрський міський соціолект сприймається як єгипетський діалект, хоча це й не відповідає дійсності, бо мовна ситуація набагато складніша в Єгипті [34, с. 7]. Подібне спостерігається в багатьох арабських країнах і у Лівії, де за основу беруть соціолект міста Бенгазі та Тріполі.

Термін «діалект» застосовують для визначення територіальної варіації мови, тоді як для опису соціальних варіацій використовують терміни «соціолект», «жаргон» або «сленг». Таким чином, діалекти розрізняються за територією, а соціолекти – за соціальною приналежністю мовців.

Значний вплив на діалектну мову має розвиток суспільства.

Наведемо приклади сленгової лексики, яку вживає лівійська молодь:

Таблиця 1.1.

Переклад / Значення	Соціолект
людина, яка говорить аби говорити, не контролює вимову та висловлює думки, які не стосуються тої чи іншої темтики в розмові	فترش
людина, яка намагається жартувати та веселити інших, проте геть не виходить цього зробити, і виглядає безглуздо	كلوط
так говорять про розумну людину	شاطر / اجعبه
«ракета», так говорять про гарну дівчину	صاروخ
таке звернення популярне в компанії з хлопцями	يامعيو
мені потрібна допомога	احتاج لمساعدة / نبي فزعتك
можна випити трохи води?	جغمة اميه / هل يمكنني شرب القليل من الماء ؟
яка остання ціна?	بكم تطلقها من لآخر ؟
мій тато	باتي
моя тітка	حني – جدتي
зараз або в найближчий час	توى
сядь!	قعمز !
він їсть	يأكل / يرمرم
дивитись	حكر
припинити щось робити	بطل
алея чи вузька дорога	زنقه
що з тобою?	خيرك؟ / كذاك ؟
багато	هلبا
це кажуть людині, коли не хочуть, щоб та слухала нісенітниці	خلق من الدي

МОЛОДІЖНА СЛЕНГОВА ЛЕКСИКА

У Лівії два типи діалектів – територіальний та соціальний. Різниця між ними – територіальні діалекти Лівії характерні для певної території й стосуються всіх аспектів мови: лексики, фонетики, граматики. Соціальні діалекти Лівії виявляють свої особливості переважно в лексиці, зокрема й фразеологізмах.

В нашій роботі ми використовуємо термін «соціолект», адже учасниками нашого опитування щодо побутової лексики, поширеної в містах Тріполі та

Бенгазі, є люди молодого віку (18-30 років), представники студентства, тобто освіченого прошарку населення. За соціальним статусом, це відрізняє їх від решти. Оскільки це є соціальний фактор в основі респондентів, який впливає на їхню мову.

Розуміння різних арабських діалектів та соціолектів є важливим для культурної та лінгвістичної компетентності, для успішної комунікації та взаєморозуміння.

1.3. Методика дослідження соціолектів

Вивчення діалектів є ключовим для розуміння культурних і соціальних аспектів арабського світу, оскільки діалекти відіграють важливу роль у повсякденному спілкуванні арабською мовою. Крім того, вивчення арабських діалектів допомагає збагатити знання про формування та розвиток арабської мови в цілому, а також інших мов, які мають спільну історію. Культурні та соціальні фактори можуть ускладнити дослідження арабських діалектів. У деяких випадках (наприклад, при польових дослідженнях) вивчення діалекту може бути небезпечним або неможливим, особливо в місцях, де є політичні конфлікти чи етнічні розбрати, і в даному випадку ми маємо досить нестабільну ситуацію в Лівії.

Діалектологія, яка займає своє чітко окреслене місце в системі лінгвістичних наук, тісно пов'язана з низкою як лінгвістичних, так і нелінгвістичних наук – перш за все:

- з історією мови (з історичною граматиною). Зберігаючи старі (архаїчні) риси, діалектна мова історії мови дає основний і первинний матеріал для вивчення мовних явищ;
- із соціолінгвістикою, оскільки досліджує, як мова використовується в соціальних контекстах, які соціальні фактори впливають на мовлення та мовні варіації;
- із власне лінгвістичною розвідкою, адже діалектна мова сприяє з'ясуванню ряду мовних закономірностей.

– з етнографією заснований на залежності лексичного складу діалектів від етнографічних особливостей, предметів побуту, будівель, предметів побуту, місцевих промислів і т. д. Зазначені одиниці, як правило, є відмінністю в словниковому складі територіальних діалектів. Дуже часто діалектолог не може зорієнтуватися при документуванні лексичного матеріалу того чи іншого діалекту, якщо він не знайомий з елементами матеріальної культури даної місцевості та з місцевими етнографічними особливостями.

Основним джерелом вивчення лівійського діалекту, найбільш великим і достовірним, є записи діалектологічного матеріалу діалектологічними експедиціями та окремими збирачами діалектного матеріалу на різних рівнях (фонетичному, лексичному та ін.) за спеціально розробленими програмами (анкетами) та магнітофонним записом.

Для дослідження діалектного матеріалу лівійського діалекту використовуються два основні методи: описовий та зіставний.

Монографічні діалектологічні дослідження можуть проводитися двома шляхами: синхронічним (суто описовим) і діахронічним (порівняльно-історичним). Синхронічний аспект діалектознавства це опис сучасного стану місцевих діалектних мовних систем і в цілому дослідження діалектів. Діахронічний аспект охоплює не лише сучасний стан місцевої діалектної системи та опис діалектних особливостей, а й історію розвитку місцевої говірки. В діахронічних діалектологічних дослідженнях завжди мають місце широкі порівняння та зіставлення з сучасною стандартною мовою.

Метод лінгвістичного картографування застосовано в діалектології для визначення територіального поширення місцевих діалектів як місцевих мовних різновидів.

В Україні соціолінгвістичні дослідження почали з'являтися в 60-х роках 20 століття. Перші дослідження та дослідницькі статті, які детально розглядають лівійський діалект, почали з'являтися лише на початку 21 століття. Лівійський діалект ще не був предметом детальних наукових досліджень в Україні. Даний діалект не настільки поширений у порівнянні з іншими діалектами в

арабському світі, тому може бути складно знайти достатньо джерел для ознайомлення з його особливостями для подальшого правильного перекладу.

Оскільки специфіка діалекту мови має високий ступінь складності через відсутність інформації в словниках, даний вид аналізу є досить перспективним. Лівійський діалект містить багато слів та виразів, які не мають прямого еквіваленту в інших мовах, тому досить часто потрібно адаптувати переклад. Це є важливим етапом у процесі перекладу, який дозволяє перекладачу забезпечити максимальну зрозумілість та ефективність тексту для конкретної мовної та культурної аудиторії.

Під час аналізу лексичного матеріалу лівійського діалекту, було з'ясовано, що в діалекті можуть вживатися слова, які є відомі тільки місцевим мешканцям, або ж вони можуть мати зовсім інші значення, ніж у сучасній стандартній мові та в даному випадку діалекти можуть відрізнятися в залежності від регіону та навіть сіл, і може бути важко знайти експерта, який має достатні знання усіх варіантів діалекту. Тому в таких випадках важливо працювати з носіями мови, які мають глибокі знання діалекту та культури. Це й було безпосередньо виконано в межах цієї розвідки. Досить вагомим під час перекладу певних слів та виразів стало знання двох респондентів української мови, оскільки вони досить змістовно могли пояснити в якому контексті використовують ті чи інші соціолекти.

В українськомовному науковому просторі відносно небагато інформації про мовну ситуацію в Лівії, це й ускладнювало проведення соціолінгвістичного аналізу. Тому головною метою цього дослідження є надання лівійському діалекту значення через відображення основних характеристик його лексики, а також розширити та збагатити поточні знання про арабські діалекти в цілому, особливо діалекти Магрибу, враховуючи, що серед них є Лівія. Крім того, дослідження покаже очевидні відмінності між цим діалектом і сучасною стандартною арабською мовою та представить вплив інших мов на даний діалект. Різновид, який тут буде описуватись, є лівійський діалект Бенгазі та Тріполі.

У цьому дослідженні було використано соціолінгвістичний метод, де анкетування є матеріалом польового дослідження. Використання анкет є ефективним методом, за допомогою якого можна зібрати дані від великої кількості учасників за короткий проміжок часу. Оскільки анкету можна легко поширювати. У поточному дослідженні анкети були створені аби зробити мовне співставлення. Іншою важливою перевагою використання анкет є те, що вони можуть допомогти дослідити вплив ідентичності.

Анкети були написані арабською мовою та надіслані учасникам електронною поштою. До анкети було додано лист-запрошення, яке давало уявлення про дослідження та пропонувало взяти участь в ньому (див. Додаток Г).

У цьому дослідженні брали участь 11 респондентів, віком від 22 до 27 років, серед них 5 жінок та 6 чоловіків. Усі учасники цього дослідження народилися та вирости в Лівії. 6 учасників з Бенгазі (4 жінки та 2 чоловіка) та 5 учасників із Тріполі (1 жінка та 4 чоловіка). Слід зазначити, що респондентами є студентами з Лівії (Бенгазі та Тріполі), які навчаються в університетах України, переважно це студенти медичного університету ім. О.О.Богомольця, це значить, що їх можна віднести до молодіжної соціальної групи із власним соціолектом, який може відрізнитись від соціолектів старших людей. У зв'язку із ситуацією в Україні, всі респонденти знаходяться безпосередньо в своїх містах в Лівії та мали можливість переконатись у використанні тої чи іншої соціопобутової лексики в своїх рідних чи друзів в межах місцевої говірки. Учасники мали змогу поставити мені запитання щодо процедури дослідження перед початком участі.

Аудіозаписи було зібрано віддалено за допомогою функції голосових повідомлень у додатку WhatsApp (див. Додаток В). Опитування складалось із 73 питань, яке включало переклад слів, дієслів, виразів та запитань. Процес анкетування всіх респондентів зайняв близько двох тижнів. Після цього аудіоматеріали з WhatsApp було перенесено на персональний комп'ютер, де голосові записи були позначені та збережені довільним цифровим кодом, який

не ідентифікує учасника. Аудіофайли були перетворені з формату АСС у формат МР3 за допомогою програмного забезпечення Audio Converter Lite.

Анкета в цьому дослідженні була розроблена таким чином, щоб зручно було зазначити варіант говірки, а саме використовуючи таблицю Excel. Анкети були тематично розділені на 5 частин: перша (позначена відтінками синього кольору в таблиці Excel) та друга (позначена відтінками зеленого кольору) частини стосуються лексики побуту; третя (позначена відтінками фіолетового кольору) частина лексики одягу; четверта частина (позначена відтінками помаранчевого кольору) дієслова в повсякденному житті; п'ята (позначена відтінками червоного кольору) частина опорні/базові вирази та запитання, які використовуються майже щодня. Кількісні дані авторка кодифікувала в Excel та проаналізувала за допомогою зведеної таблиці (див. Додаток А).

Висновки до першого розділу

У першому розділі ми розглянули особливості мовної ситуації в регіоні Магрибу. لهجات مغاربية є групою діалектів, які поширені в країнах Марокко, Алжир, Лівія та Туніс. Ми визначили сфери використання стандартної арабської мови (в листуванні, політичному та науковому дискурсі, в ЗМІ та в адміністративних сферах) та розмовних варіантів в Лівії (в усному спілкуванні, в деяких ЗМІ, особливо, в розважальному медіаконтент). Ми обґрунтували, що арабський соціолект і діалект – це два різних поняття, які відображають різні аспекти мовної варіації в арабськомовному регіоні. Ми охарактеризували витоки і сучасний стан соціолектів в Бенгазі та Тріполі, та дійшли висновку, що до найпоширеніших лівійських діалектів сьогодні належить східнолівійський, яким розмовляють у Тріполі та Місраті, і західнолівійський, що функціонує в Бенгазі та Байді.

Крім того, розглянули історичний аспект, який відіграв велику роль у формуванні лівійського діалекту, оскільки з моменту заснування المملكة الليبية

24 грудня 1951 році сучасна стандарна арабська мова отримала статус офіційної мови в Лівії, проте діалект формувався під впливом італійської та турецької мов.

Сьогодні арабська діалектологія тісно пов'язана з соціолінгвістикою. Ми визначили доцільну методику дослідження лексичних особливостей лівійських соціолектів, оскільки вони ще не були предметом детальних соціолінгвістичних наукових досліджень в Україні. У цій праці застосовано соціолінгвістичний метод анкетування, який уможлиблює відображення основних характеристик узуальної лексики, а також розширює та збагачує поточні знання про арабські діалекти в цілому, особливо діалекти Магрибу, враховуючи, що серед них є Лівія.

Розділ 2. ВАРІАТИВНІСТЬ ПОБУТОВОЇ ЛЕКСИКИ В СОЦІОЛЕКТАХ БЕНГАЗІ ТА ТРІПОЛІ

2.1. Побутова лексика в стандартному та лівійських варіантах арабської мови

Поняття побутової лексики ми розуміємо в широкому сенсі. До побутової лексики належать: السكن (житло), الأثاث (меблі), الأدوات المنزلية (предмети побуту), الملابس والأحذية (одяг та взуття), الأطعمة والمشروبات (страви та напої), الحيوانات الأليفة والطيور (домашні тварини і птахи), أدوات العمل (знаряддя праці), عمليات وإجراءات العمل (робочі процеси та дії), العادات والاحتفالات (звичаї та обряди), الألعاب (ігри).

Перша група лексико-тематичних назв кухонного посуду в Лівії формувалася протягом тривалого часу та для неї характерна значна варіативність окремих лексем. У деяких випадках назви тривалий час зберігалися в мові, зазнаючи лексичних змін. Певна кількість назв зникла або перейшла до розряду застарілої чи діалектної лексики. Певна кількість слів, що відноситься до побутової тематики, а саме кухонного побуту – лівійці називають одним усталеним соціолектом. Наприклад, слова مطبخ (кухня), شوكة (виделка), سكين (ніж), ملعقة (ложка), مقلاة (сковорідка), فرن (духовка) в Бенгазі та Тріполі схожі (див. Табл. 2.1. нижче).

Слова كوجينة (кухня), فرکينا (виделка), які лівійці використовують в повсякденному житті є калькою з італійської мови (cucina, forchetta), оскільки Лівія була колонією Італії в період з 1911 по 1943 рік, і у цей період італійська мова була офіційною мовою. Слова كاشيك (ложка), طاوة (сковорідка) з'явилися в лексиці (kaşık, tava) внаслідок турецької окупації (1511-1911 рр.), турецька мала великий вплив на лівійську мову і шляхом арабізації ці слова стали частиною повсякденного використання. За останні 50 років вчителі арабської мови намагалися виключити велику кількість турецьких слів. Тому досить інформативним стане частково перерахувати залишки лексики до того, як вони повністю зникнуть із сучасного лівійського діалекту.

Таблиця 2.1.

Українська мова	MSA ¹	Бенгазі	Тріполі
кухня	مطبخ	كوجينه	كوجينة
виделка	شوكة	فوركيتا	فركيتا
ніж	سكين	موس	موس
ложка	ملعقة	كاشيك	كاشيك
сковорідка	مقلاة	قلاية	قلاية/طاوة
духовка	فرن	كوشه	كوشة

ЗІСТАВЛЕННЯ ПОБУТОВОЇ ЛЕКСИКИ В СТАНДАРТНОМУ ТА ЛІВІЙСЬКИХ ВАРІАНТАХ АРАБСЬКОЇ МОВИ

Ця категорія лексики є дуже варіативною, оскільки зі зміною способу життя змінюються й реалії, з ним пов'язані [6, с. 15]. Н. Бабиц вживає термін «розмовно-побутова лексика», зазначаючи, що це лексика, характерна для певної історичної доби, тієї чи іншої соціальної групи і має особливий присмак історичного минулого (архаїчна побутова лексика) чи сучасного життя (сучасна побутова лексика). Автор зазначає, що ця лексика відображає життя і побут людей як представників соціальної групи суспільства на певному етапі його історичного розвитку і що ця група лексики міського побуту в мовленні переважає в жанрах розмовного стилю [1, с. 55].

Сьогодні у вітчизняному мовознавстві немає комплексного дослідження лексичних особливостей побутового спілкування в лівійських міських соціолектах, хоча лексичний склад діалектної мови є найбільш чутливим до змін порівняно з іншими рівнями, що зумовлює трансформацію структури та семантики, сучасного стану аналізованого фрагмента побутової лексики.

Використання в лексиці таких слів як: пляшка, каструля, піднос, склянка, пакет пластиковий, тарілка, чайник значно відрізняється не тільки від сучасної стандартної мови, а й між містами Бенгазі та Тріполі (див. Табл. 2.2.), це той випадок, коли при зустрічі, лівійці з різних регіонів можуть переходити на

¹ MSA – поширена аббревіатура від англійського терміна «Modern Standard Arabic» – сучасна стандартна арабська мова.

використання фусхи аби зрозуміти один одного. Прослідковуємо вплив італійської та турецької мови в обох містах. Наприклад, بورزه (borsa) – пластиковий пакет, طنجره (tencere) – каструля, شيشا (şişe) – пляшка.

Таблиця 2.2.

Українська мова	MSA	Бенгазі	Тріполі
пляшка	قنينة	قزاز / شيشا	مرشة
каструля	وعاء	طنجره	تبسي
піднос	صينية	تبسي	صونية
склянка	كوب زجاجي	كبايه / طاسه قزاز	طاسه / كبايه مرش
пластиковий пакет	كيس بلاستيكي	شكاره	بورزه
тарілка	لوحة	طارقه	لوحة
чайник	غلاية	سخان	غلاية

ЗІСТАВЛЕННЯ ПОБУТОВОЇ ЛЕКСИКИ В СТАНДАРТНОМУ ТА ЛІВІЙСЬКИХ ВАРІАНТАХ АРАБСЬКОЇ МОВИ

Соціолекти із другої групи теж відрізняються від сучасної стандарної мови. Наприклад, слово منزل (дім) ймовірно не почує в Лівії, адже місцеві використовують слово حوش або замість غرفة ➔ دار (кімната), نافذة ➔ روشن (вікно), دراجة ➔ بشكليت (велосипед).

Таблиця 2.3.

Українська мова	MSA	Бенгазі	Тріполі
кімната	غرفة	دار	دار
лампа	مصباح	لمبة	لمبالا
вікно	نافذة	روشن	روشان
простирадло	ملاءة	انصولة	ملاية
ковдра	بطانية	بطانية	بطانية
підвал	قبو	بادروم	قبو
дверна ручка	مقبض الباب	ماناولا	مانيليا
стіл	طاولة	طاولة	طاولة
раковина (умивальника)	حوض الغسيل	لاوندينو	لافاندينو
килим	سجادة	فرشه	بساط
ворота	بوابة	بوابة / قوراج	بوابة
ключ	مفتاح	مفتاح	مفتاح
сад	حديقة	جنينة	جردينة
велосипед	دراجة	بشكليتة	بشكليت

ЗІСТАВЛЕННЯ ПОБУТОВОЇ ЛЕКСИКИ В СТАНДАРТНОМУ ТА ЛІВІЙСЬКИХ ВАРІАНТАХ АРАБСЬКОЇ МОВИ

Слова, які походять з італійської мови, а отже є сталим соціолектом Бенгазі та Тріполі مانيليا (maniglia) – дверна ручка, طاولة (tavolo) – стіл, لمبة (lampada) – лампа, لافاندينو (lavantino) – раковина умивальника, بشكيلة (bicicletta) – велосипед, جردينة (giardina) – сад, і навіть якщо слово طاولة ми відносимо до фусхи, то лівійці вимовляють його з «італійським акцентом» – tAvOlo. Та прослідковується відмінність між фусхою та регіонами у словах:

(килим) سجادة ➔ فرشہ (Бенгазі) та بساط (Тріполі), (сад) حديقة ➔ جردينة / جنينة.

Зіставляючи помітили лексичну схожість у словах: ковдра (بطانية), ворота (بوابة), ключ (مفتاح).

Таблиця 2.4.

Українська мова	MSA	Бенгазі	Тріполі
спортивний костюм	بدلة رياضية	توته رياضية	بدلة سبورت
футболка	تي شيرت	مالية	تي شرت
майка	فانلة داخلية	كناتيرة	كنتيرا
спідниця	جيبه	قوتة	جيباه
пальто	معطف	بالطو	جاكيت
піджак	سترة	جاكة بدلة/او جاكة رسمية	جاكة بدلة
перчатки	قفازات	قوانتيات	قوانطيات
куртка	سترة	كابوط	جابوتي
хустка (хіджаб)	حجاب	محرمه	إشارب
сумка	شنطة	شنطه	شنطة
гаманець	محفظه	دزدان	تزدان
плаття	فستان	قفطان	قفطان
туфлі	أحذية كعب	كندرة كعب	كندرا كعب
кросівки	أحذية رياضية	كويش	سبيدرو رياضي
тапочки	نعال	سباط	اشلاكا
шкарпетки	جوارب	شخشير	شخاشير

ЗІСТАВЛЕННЯ ПОБУТОВОЇ ЛЕКСИКИ В СТАНДАРТНОМУ ТА ЛІВІЙСЬКИХ ВАРІАНТАХ АРАБСЬКОЇ МОВИ

Аналізуючи третю групу слів теж помічаємо відмінність та калькування від італійської мови: مالية (maglietta) – футболка, توته رياضية (tuta) – спортивний костюм, ككاتيرا (canottiera) – майка, جاكة (giacca) – піджак, جابوتي (giubbotto) – куртка, قوانطيات (gonna) – перчатки, إشارب (sciagra) – хіджаб, كابوط (cappotto) –

куртка/пальто, قوثة (guanti) – спідниця; та турецької мови شنطة (çanta) – сумка, تزدان – (cüzdan-гаманець), كندرا (kundura) – туфлі.

Під час зіставлення лексичних одиниць ми виявили, що значна частина лексики на позначення одягу Бенгазі та Тріполі відрізняється. Наприклад, (одяг) ملابس (одяг) → حوايج/دبش, (куртка) سترة (куртка) → جابوتي/كابوط, (тапочки) نعال (тапочки) → شخاشير (шкарпетки), اشلاكا/سباط (хіджаб) حجاب → محرمه/إشارب; проте є й схожість: كنانيرة (перчатки), قواناتيات (перчатки), قفطان (плаття), تزدان (гаманець), كندرة كعب (туфлі), جاكة بدلة (піджак).

Прослідковується подовження суфікса як при написанні, так і при вимові (див. Табл. 2.4.) в соціолектах Тріполі جيباه (спідниця), كنتيرا (майка), جابوتي (куртка).

Ми зіставили 45 лексичних одиниць I, II, III групи (лексика побуту та одягу) Бенгазі та Тріполі із сучасною стандартною мовою, та отримали результат, що 29% (див. Додаток Б.1.) цієї лексики прослідковується в зазначених містах.

29% лексики, яка співпала із сучасною стандартною мовою на письмі, може звучати по-іншому при спілкуванні, оскільки ми мали можливість послухати аудіозапис респондентів та проаналізувати вимову (див. Додаток В). Наприклад, в Тріполі подовжують голосну в кінці слова і може здатись, що там -ا чи -ي, замість -ة, це просто особливість вимови місцевих жителів. І ця особливість прослідковується саме в соціолектах Тріполі, не дивлячись на те, що лексика цього міста має 29% (13 слів) схожої із фусхою. Проте вимова місцевих Бенгазі більш співзвучна із сучасною стандартною мовою, хоча й складає 13% (6 слів) подібної лексики (див. Додаток Б.1.).

Ми порівняли схожість побутової лексики Бенгазі та Тріполі – 60% (27 слів із 45), (див. Додаток Б.3.). Можемо зазначити, що часто слова подібні на письмі окрім суфіксів, і на вимові відрізняються теж тією ж особливістю, яку мають Тріполі روشن/روشان (вікно), ماناولا/مانيليا (дверна ручка), لمباة/لمبا (лампа).

Незважаючи на те, що в лексиці присутні італійські на турецькі слова-запозичення, останніми роками багато англійських запозичень з'явилися в

соціолектах Лівії, особливо слова зі сфер технологій або споживчих товарів: إنترنت /نت (Інтернет), جهاز محمول/موبايل (мобільний телефон), كمبيوتر (комп'ютер), مبرد/فريز (морозильна камера), رقائق الذرة /كورنفلكس (кукурудзяні пластівці).

Теперішній час в лівійському діалекті утворюється шляхом додавання префіксу -ن до основи дієслова, яке належить першій особі однини та множини (حني نخدموا – я працюю, أناي نخدم – ми працюємо), особовий займенник حني має суфікс -او, особовий займенник انتي має суфікс -ي, все інше відмінюється за правилами сучасної стандартної арабської мови.

Візьмемо за приклад дієслово «працювати» (див. Табл. 2.5.) на лівійському діалекті та наочно продемонструємо як відмінити вибране дієслово та як правильно вимовляти.

Таблиця 2.5.

Особовий займенник	Транскрипція	Теперішній час	Транскрипція
أني	ænē	نخدم	nəxdəm
أنتا	əntæ	تخدم	təxdəm
أنتي	ənti	تخدمي	təxdmi
هو	huwwæ	يخدم	yəxdəm
هي	hiyyæ	تخدم	təxdem
حني	hnē	نخدموا	nəxdmu
أنتم	əntu	تخدموا	təxdmu
هم	humma	يخدموا	yəxdmu

УТВОРЕННЯ ТЕПЕРІШНЬОГО ЧАСУ В ЛІВІЙСЬКОМУ ДІАЛЕКТІ

Утворення минулого часу в лівійському діалекті є процесом, що ускладнюється наявністю різних варіантів самої вимови, проте ми розглянемо сучасний варіант лівійських соціолектів (зокрема, молодіжний сленг), оскільки респонденти мали вік від 22 до 27 років.

Ми дослідили минулий час на прикладі правильного цілого дієслова «писати», можемо сказати, що відмінювання не є складним, оскільки на письмі великий відсоток збігається із стандартною сучасною мовою, проте проблемою являється чіткість вимови дієслова в соціолектах, тому наочно демонструємо як відмінюється дієслово (див. Табл. 2.6.).

Як ми бачимо наголос падає на перший склад ktæbət порівняно із стандартною сучасною мовою kətabtu.

Таблиця 2.6.

Особовий займенник	Транскрипція	Минулий час	Транскрипція
أني	ænē	كتبت	ktæbət
أنتا	əntæ	كتبت	ktæbət
أنتي	ənti	كتبتني	ktæbti
هو	huwwæ	كتب	ktæb
هي	hiyyæ	كتبت	kætβət
حني	hnē	كتبنا	ktæbnæ
أنتم	əntu	كتبتم	ktæbtu
هم	humma	كتبوا	kætbu

УТВОРЕННЯ МИНУЛОГО ЧАСУ В ЛІВІЙСЬКОМУ ДІАЛЕКТІ

Майбутній час в лівійському діалекті утворюється за допомогою додавання до основи дієслова теперішнього часу префікса -ب- або (ح) -ح-. За приклад беремо дієслово «робити» на лівійському діалекті та наочно демонструємо як відмінити дієслово та як правильно вимовляти (див. Табл. 2.7.)

Таблиця 2.7.

Особовий займенник	Транскрипція	Майбутній час	Транскрипція
أني	ænē	بندير	bəndir
أنتا	əntæ	بندير	bətdir
أنتي	ənti	بنديري	bətdiri
هو	huwwæ	بندير	bəydir
هي	hiyyæ	بندير	bətdir
حني	hnē	بنديروا	bəndiru
أنتم	əntu	بنديروا	bətdiru
هم	humma	بنديروا	bəydiru

УТВОРЕННЯ МАЙБУТНЬОГО ЧАСУ В ЛІВІЙСЬКОМУ ДІАЛЕКТІ

Утворення заперечної форми в лівійському діалекті утворюється додаванням частки -ما-, та в кінці дієслова додають літеру -ش-. Та ще цікавим фактом, який повідомили респонденти є те, що для вираження заперечення, а

саме повного заперечення, мається на увазі «взагалі не» до дієслова додають префікс -معش. Наприклад,

Я не хочу – مانبيش

Я взагалі не хочу – معشني

Аналізуючи дієслова, ми бачимо, що тут ситуація більш складніша (13% дієслів схожі з фусхою (див. Додаток Б.2) порівняно з дослідженням лексики, оскільки серед 15 дієслів лише 2 співпали із соціолектом Тріполі, а в Бенгазі подібності не знайшли. Збіг дієслова يسأل (запитати), та друге дієслово можна вважати навіть напівспівзвучним, тому що в Тріполі кажуть не يرجع (повертатись), а باش يرجع.

Таблиця 2.8.

Українська мова	MSA	Бенгазі	Тріполі
йти	يذهب	يطلع	يمشي
хотіти	يريد	يبي	يبي
спати	ينام	يرقد	يرقد
бачити	يرى	يشوف	يشيح
повертатись	يرجع	بيش يرد	باش يرجع
розповідади	يخبر	يقول	يهدرز
запитати	يسأل	يستفسر	يسأل
продовжити	يستمر	يكمل	يكمل
сидіти	يجلس	يقعمر	يقعمر
відправити	يرسل	يدز	بيعت
викинути (сміття)	يخفي مهملات	يعزق فضالات/قمامه	يلوح كناساة
закрити	يخلق	يسكر	يسكر
приховати (щось)	يخفي (شيء)	يدس	ينحيها
знайти (щось)	يجد (شيئا)	يلقاء	يلقيا

ЗІСТАВЛЕННЯ ПОБУТОВОЇ ЛЕКСИКИ В СТАНДАРТНОМУ ТА ЛІВІЙСЬКИХ ВАРІАНТАХ АРАБСЬКОЇ МОВИ

Крім того, дієслова Бенгазі та Тріполі теж мають розбіжність, адже серед 15 дієслів виявилось лише 7 подібних між собою, а це 47% (див. Додаток Б.4.), дієслова: يسكر (закрити), يلقاء (знайти), يقعمر (сидіти), يكمل (продовжити), يرقد (спати), يبي (хотіти), يدير (робити).

На прикладі дієслова يلقيا / يلقاء (знайти) можемо побачити та почути (див. Додаток В), що жителі Триполі роблять здійснюють фонетичну зміну суфікса в кінці слова.

Дослідження дієслів соціолектів Лівії в цілому може бути викликом через складну граматику та структуру діалекту, його недостатню стандартизацію та мовні особливості регіону. Це означає, що необхідно мати глибокі знання сучасної арабської мови та мовних особливостей регіону, який безпосередньо досліджується аби більш детально провести дослідження.

Таблиця 2.9.

Українська мова	MSA	Бенгазі	Тріполі
Звідки ти ?	من أين أنت؟	من وين انت ؟	من وين انت؟
Скільки тобі років?	كم عمرك؟	كم عمرك ؟	قداش عمرك ؟
Як справи?	كيف حالك؟	كيف حالك؟/شاجوك؟	شن جوك / اخبارك ؟
Що ти робиш?	ماذا تفعل؟	شنو ادير؟	شن دير؟
Що нового?	ما الجديد؟	شنو الاخبار؟	شن جديد؟
Говоріть голосніше / тихіше	ارفع صوتك/ اخفض صوتك	عالي صوتك / نزل صوتك	ارفع صوتك / نقص صوتك
Треба трохи почекати	يجب الانتظار قليلا	استناء شوية	لازم تستنى
Вимкнути / ввімкнути світло	اطفاً / اشعل الضوء	طفي/ولع الضي	طفي/ولع الضيا
Скільки коштує? дорого/дешево	كم سعر؟ مكلفة/رخيصة	بكم حقه؟ غالي/ بكل سعره باهي/ مش غالي /رخيصة	قداش السعر؟ سعره غالي/هلبا اوسعره اقتينا رخيصة
Що тут/там?	ماذا هنا/ هنالك ؟	شن في هني/غادي؟	شن في هني/هادي؟
Що б сталося?	ماذا يمكن أن يحدث؟	شن يبي يصير؟	شن ممكن يصير؟
Котра година?	كم الوقت؟/ ساعة كم؟	ساعة كم؟	قداش الوقت؟

ЗІСТАВЛЕННЯ ПОБУТОВОЇ ЛЕКСИКИ В СТАНДАРТНОМУ ТА

ЛІВІЙСЬКИХ ВАРІАНТАХ АРАБСЬКОЇ МОВИ

При дослідженні запитальних речень отримали результат в якому побачили, що питальні слова в діалекті значно відрізняються від сучасної стандартної мови (див. Табл. 2.9.), оскільки із 13 лексичних одиниць лише 1

запитання можна вважати подібним до фусхи (8%) (див. Додаток Б.5.), і це співпадіння належить Бенгазі ؟ ساعة كم/؟ كم الوقت (котра година?).

При зіставленні побачили, що питальні частки помітно відрізняються від фусхи. Наприклад, ما اسمك؟, в діалекті використовується питальне слово شن/شنو. Питальне слово كم (скільки) замінюється на شن чи قداش (звідки) на وين.

قداش السعر/؟ بكم حقه؟ ➔ كم سعر؟ (скільки коштує?)

ليش/عliš – чому

شین/شیننی/شینو – що

اشكون/من/منی/منو – хто

ويت – куди

امت – коли

كيف/شن – як

كم/قداش – скільки

Ми проаналізували подібні та відмінні риси у виразах, питальних реченнях Бенгазі та Тріполі, отримали результат, де 8 слів із 13 співпали, а це 62% (див. Додаток Б.7.). Подібність проявилась в питальних словах

شن/شنو, من وين (що/звідки), а розбіжність у вигляді питального слова كم, тому що в Тріполі використовують слово قداش (котра/скільки).

Цікаву варіацію спостерігаємо у виразі (говорить голосніше/тихіше), оскільки тут відрізняється соціолект Бенгазі та Тріполі –

ارفع صوتك / نقص صوتك (Бенгазі) та عالي صوتك / نزل صوتك ➔ ارفع صوتك / اخفض صوتك (Тріполі), бачимо, що в Бенгазі використовують прикметник عالي, проте замість اخفض кажуть نزل. Вираз Тріполі ارفع صوتك співпадає з фусхою, але نقص صوتك буде نقص صوتك, що є суцільним соціолектом.

غالي (Бенгазі) / سعر باهي / مش غالي / رخيص ➔ مكلفة/رخيصة (дорого/дешево) означає дорого; باهي це слово сленг, можна прирівняти до تمام, інколи на запитання شاجوك/كيف حالك؟ (як справи?) місцеві відповідають باهي (все нормально/добре), у контексті سعر باهي означає ціна недорога/нормальна ; مش – سعر غالي/ هلبا او سعر اقلينا رخيص (недорого (частка заперечення) مش). Та سعر غالي/ هلبا (Тріполі), هلبا сленг, еквівалент якого є كثيرا, проте якщо використовувати це слово у виразі سعر هلبا буде означати, що дорого, коли говоримо про ціну, а також використовують غالي. Слово اقلينا теж є сленгом, аналог جميل, де фраза سعر اقلينا – ціна хороша/чудова/недорога.

Вирази, які можна віднести до напівпобідних (вимкнути/ввімкнути світло) *اطفىء/ اشعل الضوء* → *طفى/ولع الضي* (Бенгазі), та *طفى/ولع الضيا* (Тріполі), де бачимо, що місцеві Тріполі здійснюють фонетичну заміну у вигляді подовження суфікса *ل-*, як на письмі, так і у вимові (див. Додаток В).

Також дослідили, що прислівники представлені у вигляді *هني/هادي* в питальному реченні «що тут/там?» *ماذا هنا/ هنالك* ? → *هني/غادي*? (Бенгазі) та *هني/هادي*? (Тріполі).

2.2. Труднощі перекладу лівійських відеоблогів

Міський соціолект — це досить неформальний спосіб розмови, що може містити багато нестандартних ідіом та виразів, відсутніх у словнику стандартної мови. Для більш інформативного дослідження, ми обрали лівійське відео з використанням соціолектів, та зіставили текст у ньому із сучасною стандартною мовою. Таким чином, ми наочно опрацювали лексико-граматичне різноманіття регіону.

За приклад було обрано блогера Мохаммеда Аль-Селіні родом із Бенгазі. Він є послом доброї волі ЄС в Лівії. Його діяльність щодо створення контенту спрямована на те, щоб показати світові справжню сторону Лівії, особливо після війни, а також він документує свій досвід подорожей, щоб заохотити молодь йти за своїми мріями, водночас пропагуючи різноманітність культур.

Для детального мовного аналізу було використано текст епізоду тривалістю понад 1 хвилину (0:41- 2:30) [43]. Ми зробили транскрипцію мовлення блогера (див. Додаток Д), на основі якого було встановлено, що значна частина лексики не використовується в сучасній стандартній мові. Також одразу помітним є вживання дієслів майбутнього часу з префіксом *ح-*, а отже, можемо зробити висновок, що в Бенгазі утворюють майбутній час саме за допомогою префікса *ح-*, хоча з іншого боку, жителі Тріполі, щоб утворити майбутній час, додають префікс *ب-* (досліджена група респондентів зазначили цю особливість теж).

З відео ми зафіксували фонетичну особливість у вигляді використання приставки -ا на початку дієслова теперішнього часу, респонденти зазначили, що таке явище префіксації застосовують для більш плавного переходу. Наприклад, تبي اتشوف, дієслово закінчується на ي та одразу інше починається на ا- اتشوف. Під час написання транскрипції, ми використали літеру ف (фонема v), яка є специфічною мовною особливістю Лівії, та її застосовують в написанні іноземних імен і запозичених слів.

В розмові блогера було виявлено використання мовних одиниць, притаманних соціолекту Бенгазі, а саме:

- تبي (تريد) – ти хочеш
- اتشوف (تري او تشاهد) – побачити
- كامل الدسم (بحق /بكمال معالمها) – повністю/в повній мірі
- تطلع من (اخرج من) – виїхати з/ вийти з
- اتحي (تعال إلى) – приїхати /прийди до
- ميحكوش (لا يتحدثون) – вони не розмовляють
- محدش (لا احد) – ніхто
- كلهم يحكو (كلهم يتكلمون) – всі вони говорять
- حانديرو جولة امتاعتنا (سوف نقوم بجولة خاصة) – ми проведемо приватний тур
- حانوريكم التاريخ امتاعهم (سوف نريك تاريخهم ...) – ми покажемо вам їхню історію
- بس (لكن) – але/проте
- في حاجه مش مزبوطه توا (هناك شي غير صحيح الان) – зараз щось не так
- حاس روجي مش لابس اللبسة الصحيحة للفيديو هضا (اشعر بأنني لا ارتد الثياب الصحيحه لهذا الفيديو) – мені здається, що я одягнений не в той одяг для цього відео
- حانمشي ناذخذو الزي التقليدي امتاعهم (سوف نذهب لناخذ الملابس التقليدية الخاصه لديهم) – ми підемо за їхнім традиційним одягом
- حلوتها اتحي واسعه (من جمالها انها تاتي متنسعة) – її краса в тому, що вона широка
- حاجه كيف هذي متجيش ضيقة (شيء مثل هذا لا يجب ان يكون ضيقاً) – щось подібне не повинно бути вузьким
- حلوه والله حلوه حلوه (جميله والله جميله) – гарно, їй-Богу, гарно

- مقاس كويس (المقاس جيد) – розмір хороший/підхожий
- مع الطاقية استيلها مانحكيلكم بكل (مع القبة وتفاصيلها لا احتاج ان اتحدث) – про капелюх/кепка і його/її деталі мені не потрібно розповідати
- شوف! (انظر!) – Дивись!

Ми дослідили та виокремили лексичні одиниці соціолекту, та підібрали еквіваленти із сучасної стандартної мови. Після цього було здійснено перефразування тексту стандартною мовою з метою його адекватного перекладу.

Вираз *وتبي أنتشوف مكان أوكراني كامل الدسم* – дієслово *تبي* нескладно замінити на *تريد*, та *تشوف* на *تري* чи *تشاهد*, а *كامل الدسم* – це сленг який досить популярний в Бенгазі, в залежності від контексту, так висловлюються, коли щось хочуть охарактеризувати в повній мірі, або назвати людину брехуном (коли та говорить неправду й так впевнено, що складно здогадатися), в даному випадку блогер говорить «в повному обсязі» дослідити країну, і тому ми підібрали еквівалент *بحق/بكمال معالمها*. Дієслово *تطلع من* (вийти /виїхати з) замінили на *أخرج* (приїхати /прийти до) *إلى* → *اتجى* та *من*.

Оригінал:

إذا أنتا في أوكرانيا وتبي أنتشوف مكان أوكراني كامل الدسم تطلع من كييف عاصمة، وتجي لغرب أوكرانيا لمدينة لقيف.

Перефразування на сучасну стандартну мову:

إذا أنت في أوكرانيا وتريد ان ترى مكان أوكراني بحق، أخرج من كييف العاصمة وتعال إلى غرب أوكرانيا لمدينة لقيف.

Переклад:

Якщо ти в Україні і хочеш побачити повністю українське місце, виїжджай зі столиці Києва та приїжджай до західної України, у місто Львів.

لا أحد يتكلم معك – ніхто не говорить з тобою *محدث يحكي معاك*

سوف نقوم بجولة خاصة – префікс *حا-* вказує на майбутній час, тут мається на увазі ми проведемо спеціальний тур/екскурсію, тому замінюємо *سوف نقوم بجولة خاصة*

Оригінал:

هنا الناس أوكرانيين لدرجة أنهم ميحكوش بالروسي محدش يحكي معاك بالروسي كلهم يحكو معاك باللغة الأوكرانية الحقيقة أصلية، حانديرو جولة امتاعتنا في مدينة لفيف،

Перефразування на сучасну стандартну мову:

هنا الناس أوكرانيين لدرجة أنهم لا يتحدثون باللغة الروسية، لا أحد يتكلم معك بالروسية، كلهم يتكلمون معك باللغة الأوكرانية الحقيقة الأصلية، سوف نقوم بجولة خاصة في مدينة لفيف،

Переклад:

Тут люди настільки українські, що не говорять російською, ніхто з тобою не розмовляє російською, всі говорять справжньою українською мовою, ми проведемо приватну екскурсію містом Львів,

Вираз *حانوريكم التاريخ* امتاعهم у значенні «ми покажемо їх історію»

لكن *سوف نريك تاريخهم* – соціолект Бенгазі, і ми використали еквівалент *بس* слово

Цієї фразою автор передає, що «зараз щось те так», і потім приходиться розуміння що саме, тому що він каже: *حاس روجي مش لابس اللبسة الصحيحة للفيديو هضا*, йому здається, що він одягнений не в той одяг, і фусхою це буде:

أشعر بأنني لا ارتد الثياب الصحيحة لهذا الفيديو.

Далі він каже: *حانمشو ناخذو الزي التقليدي امتاعهم*, де знову маємо майбутній час *ناخذو* – ми підемо; *حانمشو* – тут ми спостерігаємо подовження у вигляді суфікса *و-* (говірка Бенгазі) – *الزي* (одяг) *الملايس* → *الزي* (одяг).

Оригінал:

حانوريكم التاريخ امتاعهم والعادات والتقاليد المميزه الي عندهم، بس في حاجه مش مزبوطه تواء، حاس روجي مش لابس اللبسة الصحيحة للفيديو هضا، حانمشو ناخذو الزي التقليدي امتاعهم.

Перефразування на сучасну стандартну мову:

سوف نريك تاريخهم وعاداتهم وتقاليدهم المميّزة، لكن هناك شيء غير صحيح الآن، أشعر بأنني لا ارتد الثياب الصحيحة لهذا الفيديو، سوف نذهب لنأخذ الملابس التقليديّة الخاصّة لديهم.

Переклад:

Покажемо вам їхню історію, звичаї та традиції. Але зараз почуваюсь ніяково, тому що одягнений не в той одяг для цього відео, ми придбаємо їхній традиційний одяг.

Слово *حلوه* є сленгом, і його використовують не тільки, щоб описати смак – солодкий, а й можуть звертатись до дівчини – по типу «О, красуне!», інколи

описують якусь річ та цим хочуть висловити, що це дуже гарно. Тому аналізуючи ситуацію він використав соціолект, щоб описати наскільки йому сподобалась футболка: حلوه والله حلوه حلوه حلوه (їй-Богу гарно).

Вираз حلوتها اتجي واسعه حاجه він каже, що то є чудово, що вона (вишиванка) є широкою من جمالها انها تاتي متسعة ➔ ;

شيء مثل هذا لا يجب ان يكون ضيقاً ➔ حاجه كيف هذي متجيش ضيقة тут ми змінили конструкцію речення, для того, щоб краще передати зміст сказаного «щось подібне до цього повинно бути вузьким» (щоб не прилягало до тіла).

Вказівний займенник «це» (ж.р) в Лівії на письмі буде هذي/هضا, а «це» (ч.р) співпадає із фусхою هذا. Спонукальне речення ! هيا! ➔ يلا.

Фраза والله صار منها – це сленг, який означає, що щось (думка/рішення) було дійсно правильним, тоді як ви думали навпаки. Наприклад, його розмір футболки L, але він знайшов лише XL і він приміряв, але він не був впевнений, що йому підійде, тому після цього він промовив

والله صار منها المقاس كويس ➔ والله المقاس جيد (їй-Богу, розмір підхожий).

Оригінал:

حلوتها اتجي واسعه. حاجه كيف هذي متجيش ضيقة، اكس لارج اكس لارج، يلا!
والله صار منها المقاس كويس يعني، حلوه والله حلوه حلوه حلوه.

Перекладування на сучасну стандартну мову:

من جمالها انها تاتي متسعة. شيء مثل هذا لا يجب ان يكون ضيقاً، اكس لارج اكس لارج، هيا!
والله المقاس جيد، جميلة والله جميلة.

Переклад:

*Її краса в тому, що вона широка. Щось подібне не повинно бути тісним,
X-Large, X-Large, давай!*

О Боже, розмір чудовий. Їй-Богу, Гарно, гарно.

У виразі قالتلي, ми дослідили, що літера ق вимовляється [g], це досить поширене явище в діалектах арабської мови. قالت لي ➔ قالتلي (сказала мені).

يعني – використовують в неформальному мовленні, як пауза, перед тим як продовжити висловлювати думку.

مانحكيكم بكل – сленгове використання, коли річ така приємна /зручна, що можна навіть й не описувати / навіть нічого говорити, мається на увазі, що й так все зрозуміло. الطاقية – соціолект Бенгазі, так називають головний убір(шляпа/кепка) القبعة.

مع القبعة وتفصيلها لا أحتاج أن أتحدث ➔ مع الطاقية استيلها مانحكيكم بكل. Слово شوف досить розповсюджене в арабських діалектах у значенні – дивись – أنظر.

Оригінал:

دوبري قالتلي، عجبته يعني حتا أنا عجبتي حتا انا رأيي دوبري...
مع الطاقية استيلها مانحكيكم بكل شوف شوف!

Перефразування на сучасну стандартну мову:

قالت لي "دوبري"، لقد أحببتها، وأنا أيضا أحببتها، رأيي كذلك دوبري...
مع القبعة وتفصيلها لا أحتاج أن أتحدث. أنظر، أنظر!

Переклад:

Вона сказала мені «добре», їй сподобалося. Я маю на увазі, й мені сподобалось, навіть я бачу, що «добре»... кепка і її деталі, і мені не потрібно нічого говорити. Дивись, дивись!

В ході виконання транскрипту та адаптованого перекладу, ми зіткнулись із низкою труднощів, з яких: фонетична специфіка лівійського діалекту (на прикладі Бенгазі) відрізняється від фусхи, і ця відмінність вимагала значної уваги та зосередження на вимові; широкий спектр лексичних відмінностей порівняно з сучасною стандартною мовою, оскільки блогер використовує сленги, які мають декілька значень в залежності від контексту, та діалектні вирази у поєднанні із нестандартними граматичними конструкціями, що впливало на синтаксис та логіку речення, та вимагало додаткового перегляду й в цілому переформулювання структур речень при перекладі; досить непростий пошук еквівалентів при перекладі на фусху (при перекладі з фусхи на українську мову таких труднощів не виникало), через відсутність словників, тому завдання вимагало глибокого розуміння контексту.

Варто зазначити, що діалектами ведеться багато радіо- і телепередач, їх використовують у театрах і кіно. Оскільки діалекти є «охоронцями» скарбів

усної творчості, вони часто використовуються в арабській пресі, в художніх творах, написаних літературною мовою. Так, наприклад, відео, яке ми аналізували офіційно транслюється на лівійських каналах, незважаючи на те, що мова, яка використана в ньому є цілковито діалектом.

Висновки до другого розділу

У другому розділі ми здійснили зіставлення лексичних особливостей побутового спілкування лівійського діалекту Бенгазі та Тріполі з метою виявлення подібних та відмінних рис із сучасною стандартною мовою.

На матеріалі 73 лексичних одиниць, систематизованих авторкою у таблиці, було виконано зіставний аналіз слів, які стосуються побуту та одягу, дієслів, виразів та питальних речень повсякденного вжитку, де у підсумку було вивлено свідчення того, що соціолекти Бенгазі та Тріполі також зазнали впливу італійської та турецької мов.

На підставі аналізу зібраного матеріалу від досліджуваної групи респондентів, було кодифіковано інформацію та здійснено кількісний аналіз лексики, який уможливив встановлення схожості соціолектів різних регіонів (58%), а також подібність до сучасної стандартної арабської мови (22%).

Ми виявили граматичні відмінності лівійських соціолектів від сучасної стандартної арабської мови (використання особових займенників: أنا – я, أنتا – ти (ч.р.), أنتي – ти (ж.р.), هو – він, هي – вона, حني – ми, أنتم – ви, همّ – вони; утворення теперішнього часу шляхом додавання префіксу -ن до основи дієслова, яке належить першій особі однини та множини (أني نخدم – я працюю, حني نخدموا – ми працюємо), особовий займенник حني має суфікс -او, особовий займенник انتي має суфікс -ي; утворення майбутнього часу за допомогою додавання до основи дієслова теперішнього часу префікса -ب- (ح) або -ب- (بندير) حا- (ح) – я зроблю). Також було досліджено характерну вимову Бенгазі та Тріполі, завдяки аудіофайлам, які були записані респондентами-лівійцями.

Крім того, було проаналізовано туристичний відеоконтент соціолектом Бенгазі, що відображав повсякденну усну комунікацію. При перекладі

відеофрагментів українською мовою виникла низка труднощів, пов'язаних із сленгізмами, діалектними виразами у поєднанні із розмовними граматичними конструкціями. Це зумовлено передусім відсутністю українських словників та посібників з лівійського діалекту. Ці проблеми перекладу було вирішено за допомогою контекстуального аналізу та заміन, були враховані особливості розмовної граматики і синтаксису у зіставленні зі стандартною мовою. Для уникнення дослівного перекладу були підібрані еквіваленти для передачі сенсу та змісту, а також збережено стиль викладу відеоматеріалу.

ВИСНОВКИ

На підставі нашого дослідження ми дійшли таких висновків:

1) Мовна ситуація в регіоні Магрибу характеризується використанням як сучасної стандартної арабської мови, так і її розмовних варіантів. Магрибські діалекти (لهجات مغاربية) мають репутацію важкозрозумілих різновидів арабської мови, поширених в країнах Марокко, Алжир, Лівія та Туніс, оскільки вони також відображають контакти з різними мовами. Крім магрибських діалектів, в регіоні функціонують такі мови, як французька, іспанська, італійська та берберські мови, а також зростає роль англійської.

2) У мечетях, міністерствах юстиції, у справах ісламу, в офіційних промовах, а також у класичній поезії та літературі застосовується класична арабська мова, яка відрізняється своєю архаїчною формою та специфічною лексикою. Однак у листуванні, політичному та науковому дискурсі, у засобах масової інформації та в адміністративних сферах використовується сучасна стандартна арабська мова, яка є нормативною формою мови і враховує сучасні лінгвістичні стандарти і вимоги. У неофіційному усному спілкуванні переважають діалекти та соціолекти.

3) З історичного погляду, місцеві діалекти, зокрема й соціолекти, формувалися під впливом берберських діалектів, італійської та турецької мов. Мови та діалекти берберських племен до сьогодні перебувають в тісному контакті з лівійськими діалектами та зазнають активного взаємовпливу. Італійська була офіційною мовою з часів колонізації в 1911 році до здобуття незалежності Лівії в 1951 році, внаслідок чого до лексики лівійського діалекту увійшли італізми, які широко використовуються й сьогодні. Та під час турецької окупації (1511-1911 рр.) значна кількість турецьких слів зазнали арабізації та стали частиною повсякденного використання. Сьогодні помітного значення набула англійська мова, яку розглядають як стратегічно важливу складову для бізнесу та економіки. До найпоширеніших лівійських діалектів, на основі яких функціонують міські соціолекти, належить східнолівійський

діалект (міста Тріполі та Місраті) та західнолівійський діалект (міста Бенгазі та Байда).

4) Для встановлення лексичних особливостей побутового спілкування в соціолектах Тріполі й Бенгазі було обрано комплексну методику, до якої увійшов соціолінгвістичний метод анкетування (електронне опитування, включало письмові відповіді та аудіозаписи мовлення 11 респондентів, віком 22-27 років, 5 жінок та 6 чоловіків), лінгвістичний аналіз відеороликів для підтвердження результатів опитування, а також зіставлення соціолектних даних між собою та зі стандартним варіантом мови, включаючи кількісний аналіз, для визначення різниці в лексико-граматичній структурі соціолектів.

5) На підставі кількісного та якісного аналізу результатів анкетування (щодо слів побуту та одягу, дієслів, виразів та питальних речень повсякденного вжитку) було встановлено, що групи слів на позначення побуту й одягу в соціолектах Бенгазі та Тріполі мають рівень збігу із сучасною стандартною мовою 29%, а між регіонами – 60%. Схожість дієслів Бенгазі та Тріполі зі стандартним варіантом – 13%, а між Бенгазі та Тріполі – 47%. Поширені вирази та запитальні речення мали лише 8% схожості соціолектів із сучасною стандартною мовою, в той час коли між Бенгазі та Тріполі цей показник становив 62%. Отже, подібність у використанні побутової лексики у соціолектах Бенгазі та Тріполі із сучасною стандартною арабською мовою становить загалом 22%. Водночас наше дослідження засвідчило суттєву схожість між самими соціолектами на рівні 58%. Помітні відмінності також виявлено у вимові, яка нерідко відображає вплив італійської та турецької мов.

6) На матеріалі відеороликів досліджено відмінності утворення теперішнього, минулого та майбутнього часів лівійського діалекту, де теперішній час утворюється шляхом додавання префіксів -ن, -ب або (ح) -حا; утворення минулого часу має збіги із сучасною стандартною арабською мовою; майбутній час утворюється за допомогою додавання до основи дієслова теперішнього часу префікса -ب або (ح) -حا (حاندير /بندير – я зроблю). Суттєва різниця між соціолектами та стандартною мовою також виявлена у вимові.

До труднощів перекладу усного спілкування з використанням соціолектів належали такі: відсутність українськомовних словників та посібників з діалектів, розбіжності у вимові, різниця між соціолектною та стандартною лексикою, сленгова лексика, різні граматичні та, зокрема, синтаксичні особливості соціолектів. Серед способів вирішення проблем перекладу із лівійських соціолектів українською мовою є безпосереднє дослідження і вивчення самого діалекту, врахування особливостей граматики і синтаксису, уникнення дослівного перекладу, підбір еквівалентів або експлікація значення українською мовою, глибоке розуміння контексту (наприклад, *كامل الدسم* – сленгізм, популярний в Бенгазі, що частково відповідає поняттю «брехун», але має значення «говорить неправду так впевнено, що складно здогадатися»).

Таким чином, проведене дослідження засвідчило існування мовної різноманітності в Лівії. Це підкреслює роль контекстуальних та соціокультурних факторів у визначенні мовної варіації та важливості вивчення соціолектів та діалектів. Отримані результати сприятимуть поліпшенню процесу перекладу та розумінню специфіки усного мовлення в Лівії. Вивчення особливостей лівійських соціолектів сприяє кращому розумінню арабської мови та вказує на важливість подальших розвідок мовної ситуації для розвитку ефективного міжкультурного спілкування.

Отримані результати дослідження мають великий потенціал для подальшого вивчення теми лексичних особливостей побутового спілкування в лівійських міських соціолектах, зважаючи на багатство лексичних інваріантів і вплив італійської та турецької мов на лівійські соціолекти. Ці матеріали можуть служити цінним джерелом як для студентів, так і для дослідників різних галузей знань, лінгвістів та викладачів арабської мови. Вони можуть допомогти розширити розуміння лівійського лінгвокультурного контексту та забезпечити підґрунтя для подальших досліджень в галузі соціолінгвістики, дискурс-аналізу, медіалінгвістики тощо.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Бабич Н.Д. Культура фахового мовлення. Навчальний посібник. Чернівці, 2006. 496 с.
2. Босак Т. О. Класифікація арабських діалектів у дослідженнях Кримського А. Ю. та Босак Т. О. Сходознавство. № 38. 2007. С. 37-44.
3. Зірка В. В., Зінукова Н. В. Функції соціолектів у сучасному медійному дискурсі: Питання перекладу. Лінгвістика ХХІ століття: нові дослідження і перспективи. 2014. №42. С. 54-60.
4. Іванченко Н.О. Видатні пам'ятки арабської лінгвістичної думки. Українська орієнталістика: [Збірник наукових праць]. Вип. 2-3. Київ, 2007-2008. С. 46-50.
5. Петрова Ю.І. Єгипетський діалект арабської мови: специфіка структури та функціонування. К.: Ін-т сходознавства ім. А.Ю. Кримського НАНУ. 2011. С. 9-70.
6. Петрова Ю.І. Підходи до функціональної стратифікації арабської мови. Наукове видання «Мова і культура». Вип. 11, т. 123. Київ, 2009. С. 191–199.
7. Рибалкін В.С. Кримський А.Ю. Мовознавство, №2. 1991. С. 68–74.
8. Скляр В. Ю. Проблема вивчення диглосії в арабській мові. Сходознавство. 2010. № 51. С. 151-158.
9. Шарапатюк В., Кучеренко А. Особливості мовної ситуації в сучасних містах Лівії. Філологія ХХІ століття: нові дослідження і перспективи: зб. тез. Київ, 2023. С. 163-165. URL: <https://drive.google.com/file/d/1U6ld4hCWnvwOS0gawjN02FISTMO8DtkG/view> [Дата звернення: 23.04.2022].
10. Abubaker A.E. A descriptive grammar of Libyan arabic. 1976. P. 78-90, 118-126.
11. Alhammi H. and Haddar K. Building a Libyan Dialect Lexicon-Based Sentiment Analysis System Using Semantic Orientation of Adjective-Adverb Combinations. 2020. P. 146-148.
12. Al-Hussein S. Mohsen. Teaching English as a Foreign Language in Libya. Scientific Research Journal (SCIRJ). Vol. II(XI), November 2014. P. 58-59.

13. Ashour S. A. Code Switching Between Tamazight and Arabic in the First Libyan Berber News Broadcast: An Application of Myers-Scotton's MLF and 4M Models. 21.03. 2014. P. 1-68 .
14. Benkato A. The Arabic Dialect of Benghazi, Libya: Historical and Comparative Notes. Wiesbaden, 2014. P. 57-97.
15. Benkato A., Pereira C. An Annotated Bibliography of Arabic and Berber in Libya. Cambridge. 2016. P.149-165.
16. Caubet D. Questionnaire de dialectologie du Maghreb. In Estudios de dialectologia norteafricana y andalusí .2001. P. 73-92.
17. D'Anna L. Agent and speaker-oriented modality in the Arabic dialect of Benghazi (Libya). 2016. P. 25-30.
18. De Lacy O'Leary. Colloquial Arabic. London. 1963.
19. Dickinson E. Spoken Libyan Arabic. 2004. P.195-203.
20. Garib A. A VOT Measurement of the Pronunciation of Word-Initial by Libyan Speakers of English. 2014. P. 18-27.
21. Kossmains I. M. The Languages of the Fezzan in the 19th Century. [Электронный ресурс], 25.03.2012 [дата звернення 20.04.23]. URL: <http://orientalberber.wordpress.com/2012/05/25/the-languages-of-the-fezzan-in-the-19th-century>
22. Lotfi S. Diglossia and Language Contact. Language Variation and Change in North Africa. The languages of the Maghreb. State University of New York, Albany. August 2019. Published online by Cambridge University Press: 05 May 2014. P.15-19.
23. Mujtaba A. K. The use of the word "Bahi" as a discourse marker in everyday life. Libyan-Arabic Conversation "International Journal of English Language Studies and Translation (Florida International University). 2014. P. 170-181.
24. Oishimaya S. N. What Languages Are Spoken In Libya. World Atlas. [Электронный ресурс], 2017. URL:<https://www.worldatlas.com/articles/what-languages-are-spoken-in-libya.html> [Дата звернення: 28.03.2023].

25. Pavlovic E. Basic Characteristics of Western Libyan Dialects: The Dialect of Tripoli. 2008. P.74-82.
26. Pereira C., Versteeg K., Eid M., Elgibali A., Voidich M., Zaborsky A. Encyclopedia of the Arabic Language and Linguistics. Leiden, Brill. 2006. P. 52-58, 548-556
27. Pereira C. Le parler arabe de Tripoli (Libye): phonologie, morphosyntaxe et catégories grammaticales. UniversitésArabe Maghrébin INALCO. 2008. P. 39-57, 94-117, 124-153.
28. Pereira C. Urbanization and Dialect Change: The Arabic Dialect of Tripoli (Libya). London, 2007. P. 77-83.
29. Petrova Y. The Compound Tense Forms in Egyptian Arabic. Romano-Arabica. University of Bucharest, Center for Arab Studies. № 14. 2014. P. 263–276.
30. Petrova Y. The Travels of Macarius: Return of the Forgotten Manuscript of A. Krymskiy .Revue des Études Sud-Est Européennes. Tome LII, 1–4. Bucarest, 2014. P. 357–376.
31. Robert A. Cote Choosing one dialect for the arabic speaking world: a status planning dilemma. University of Arizona Arizona Working Papers in SLA & Teaching, Vol. 16, 2009. P. 16-34
32. Sheredi N. Prosodic Processes in two dialects of Libyan Arabic: A Harmonic Serialism Approach. University of Essex. 2015. P. 3-44,391-404.
33. Souag L .The Significance of Siwa for Arabic Dialectology. In: Zeitschrift für Arabische Linguistik. 2008. P. 51-75.
34. Stadlbauer S. Language Ideologies in the Arabic Diglossia of Egypt. Colorado Research in Linguistics. June 2010. Vol. 22. P. 2-16
35. Syma R. Italian Colonization and Libyan Resistance". Ogirisi: The New Journal of African Studies 9. 2012 .
36. The Arab Weekly. Is Italian language making a comeback in Libya. [Электронный ресурс], 2020. URL: <https://theArabweekly.com/italian-language-making-comeback-libya> [Дата звернення: 28.03.2022].

37. The Collection of Arabic Manuscripts at the “V. I. Vernadsky” National Library of Ukraine in Kyiv. Arabic Christianity between the Ottoman Levant and Eastern Europe ed. by I. Feodorov, B. Heyberger, S. Noble. Boston. 2021. P. 227–249.
38. Thomason S. and Kaufman T. Language Contact, Creolization and Genetic Linguistics. University of California Press. 1998.
39. Thomason S. Language Contact –An Introduction Edinburgh University Press. 2001.
40. Turkmen E. Turkish Words in the Libyan Dialect of Arabic. Erdem. 1988. P. 226-242.
41. Versteegh K. The Arabic Language. New York.2014. P.184 -193.
42. Yoda S. The Arabic Dialect of the Jews of Tripoli (Libya): Grammar, Text and Glossary. Wiesbaden: Harrassowitz. 2005.
43. اوزبكستان التي لم تراها ... هل تستحق الزيارة ؟ .YouTube. 23.05. 2021.
URL: <https://www.youtube.com/watch?v=eTfoZzdkRYI> [дата звернення 8.05.23]
44. بدون فيزا 1 | رحاليسنا في أجمل معالم لفيف في اوكرانيا .YouTube. 6. 01. 2022.
URL: <https://youtu.be/1e8vCSWbSuY> [дата звернення 5.05.23]
45. بدون فيزا 2 | رحاليسنا في بوشكار .YouTube. 24.02. 2022.
URL: <https://youtu.be/1e8vCSWbSuY> [дата звернення 3.05.23]
46. بدون فيزا 4 | أقوى مغامرة في أخطر بلد في العالم البرازيل. .YouTube. 7.09. 2022.
URL: https://www.youtube.com/watch?v=rDf_yUZ5Tdw [дата звернення 12.05.23]
47. نابولي مدينة الفوضى في إيطاليا. .YouTube. 16.01. 2023.
URL: https://www.youtube.com/watch?v=sMafaBUmy_s [дата звернення 16.05.23]

ДОДАТКИ

Додаток А.

Зіставлення побутової лексики в стандартній мові та лівійських варіантах.

№	Українська мова	Сучасна стандарна арабська мова	Соціолект Бенгазі	Соціолект Тріполі
1	кухня	مطبخ	كوجينه	كوجينة
2	виделка	شوكة	فوركيئا	فركيئا
3	ніж	سكين	موس	موس
4	ложка	ملعقة	كاشيك	كاشيك
5	сковорідка	مقلاة	قلاية	قلاية/طاوة
6	духовка	فرن	كوشه	كوشة
7	пляшка	قنية	قزاز / شيشا	مرشة
8	каструля	وعاء	طنجره	تبسي
9	піднос	صينية	تبسي	صونية
10	склянка	كوب زجاجي	كبایه/ طاسه قزاز	طاسه /كبایه مرش
11	пластиковий пакет	كيس بلاستيكي	شكاره	بورزه
12	тарілка	لوحة	طارقه	لوحة
13	чайник	غلاية	سخان	غلاية
14	дім	منزل	حوش	حوش
15	кімната	غرفة	دار	دار
16	лампа	مصباح	لمباة	لمباا
17	вікно	نافذة	روشن	روشان
18	простирадло	ملاءة	انصوله	ملاية
19	ковдра	بطانية	بطانية	بطانية
20	підвал	قبو	بادروم	قبو
21	дверна ручка	مقبض الباب	ماناولا	مانيليا
22	стіл	طاولة	طاوله	طاولة
23	раковина (умивальника)	حوض الغسيل	لاوندينو	لافاندينو
24	килим	سجادة	فرشه	بساط
25	ворота	بوابة	بوابه/ قوراج	بوابة
26	ключ	مفتاح	مفتاح	مفتاح
27	сад	حديقة	جنية	جردينة
28	велосипед	دراجة	بشكايطة	بشكايطا
29	одяг	ملابس	دبش	حوايچ
30	спортивний костюм	بدلة رياضية	توته رياضية	بدلة سبورت

31	футболка	تي شيرت	مالية	تي شرت
32	майка	فانلة داخلية	كنتيرا	كنتيرا
33	спідниця	جيبية	قوثة	جيباه
34	пальто	معطف	بالطو	جاكيت
35	піджак	سترة	جاكة بدلة/او جاكة رسمية	جاكة بدلة
36	перчатки	قفازات	قوانتيات	قوانطيات
37	куртка	سترة	كابوط	جابوتي
38	хустка (хіджаб)	حجاب	محرمه	إشارب
39	сумка	شنطة	شنطه	شنطة
40	гаманець	محفظة	دزدان	تزدان
41	плаття	فستان	قفطان	قفطان
42	туфлі	أحذية كعب	كندرة كعب	كندرا كعب
43	кросівки	أحذية رياضية	كويش	سبيرو رياضي
44	тапочки	نعال	سباط	اشلاكة
45	шкарпетки	جوارب	شخشير	شخاشير
46	робити	يفعل	يدير	يدير
47	йти	يذهب	يطلع	يمشي
48	хотіти	يريد	يبي	يبي
49	спати	ينام	يرقد	يرقد
50	бачити	يرى	يشوف	يشبح
51	повертатись	يرجع	بيش يرد	باش يرجع
52	розповідати	يخبر	يقول	يهدرز
53	запитати	يسأل	يستفسر	يسأل
54	продовжити	يستمر	يكمل	يكمل
55	сидіти	يجلس	يقعزم	يقعزم
56	відправити	يرسل	يدز	يبعت
57	викинути (сміття)	يخفي مهملات	يعزق فضالات/قمامه	يلوح كناسة
58	закрити	يغلق	يسكر	يسكر
59	приховати (щось)	يخفي (شيء)	يدس	ينحياها
60	знайти (щось)	يجد (شيئا)	يلقاء	يلقيا
61	Як тебе звати?	ما اسمك؟	شنو اسمك؟	شن اسمك؟
62	Звідки ти ?	من أين أنت؟	من وين انت؟	من وين انت؟
63	Скільки тобі років?	كم عمرك؟	كم عمرك؟	قداش عمرك؟
64	Як справи?	كيف حالك؟	كيف حالك؟/شاجوك؟	شن جوك / اخبارك؟
65	Що ти робиш?	ماذا تفعل؟	شنو ادير؟	شن دير؟
66	Що нового?	ما الجديد؟	شنو الاخبار؟	شن جديد؟
67	Говоріть голосніше/тихіше	ارفع صوتك / اخفض صوتك	عالي صوتك / نزل صوتك	ارفع صوتك / نقص صوتك
68	Треба трохи почекати	أنت بحاجة إلى الانتظار قليلاً	استثناء شوية	لازم تستنى
69	Вимкнути/ввімкнути світло	اطفي/ اشعل الضوء	طفي/ولع الضي	طفي/ولع الضيا

70	Скільки коштує? дорого/дешево	كم سعره؟ مكلفة/رخيصة	بكم حقه؟ غالي/ بكل سعره باهي/ مش غالي /رخيصة	قداش السعر؟ سعره غالي/هلبا اوسعره اقتينا رخيصة
71	Що тут/там?	ماذا هنا/ هنالك؟	شن في هني/غادي؟	شن في هني/هادي؟
72	Що б сталося?	ماذا يمكن أن يحدث؟	شن يبي يصير؟	شن ممكن يصير؟
73	Котра година?	كم الوقت؟	ساعة كم؟	قداش الوقت؟

Додаток Б.

Зіставлення лексичних одиниць соціолектів Бенгазі та Тріполі між собою та з сучасною стандартною мовою за допомогою діаграми.

Діаграму Б.1. аналізує подібність I,II,III групи слів (лексика побуту та одягу) Бенгазі та Тріполі із сучасною стандартною мовою (29%) .Та діаграму Б.2. яка показує подібність лексики між Бенгазі та Тріполі (60%).

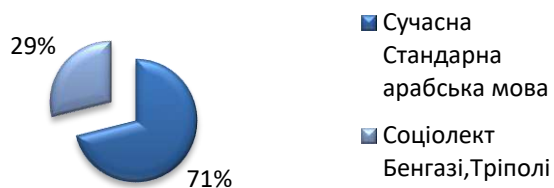
Діаграма Б.3. , яка демонструє схожість IV групи слів (дієслова) Бенгазі та Тріполі із фусхою(13%). Та діаграма Б.4., яка аналізує подібність IV групи лише між Бенгазі та Тріполі (47%).

Діаграма Б.5. показує подібність V групи слів (вирази та запитальні речення) Бенгазі та Тріполі із сучасною стандартною мовою(8%). Діаграма Б.6. відображає схожість V групи між Бенгазі та Тріполі(62%).

Діаграма Б.7. підсумовує в цілому результати подібності використання лексики, дієслів, виразів та запитань Бенгазі, Тріполі із фусхою (22%) та діаграма Б.8. – схожість соціолектів Бенгазі та Тріполі між собою(58%).

Додаток Б.1.

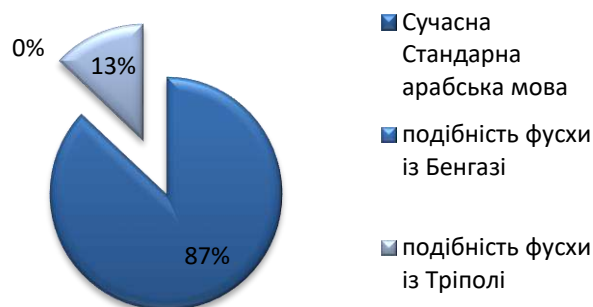
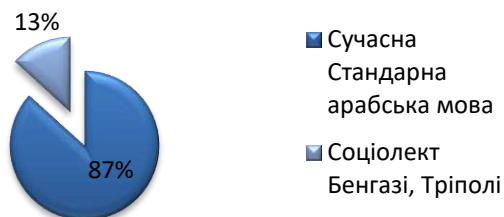
Подібність I,II,III групи слів (лексика побуту та одягу) Бенгазі та Тріполі із сучасною стандартною мовою

	Кількість слів
Сучасна Стандарна арабська мова	45
Соціолект Бенгазі, Тріполі	13
подібність фусхи із Бенгазі	6
подібність фусхи із Тріполі	13

Додаток Б.2.

Подібність IV групи слів (дієслова) Бенгазі та Тріполі із фусхою

	Кількість слів
Сучасна Стандарна арабська мова	15
Соціолект Бенгазі, Тріполі	2
подібність фусхи із Бенгазі	0
подібність фусхи із Тріполі	2

Додаток Б.3.

Подібність лексики між Бенгазі та Тріполі

- Загальна кількість слів
- Подібність лексики Бенгазі, Тріполі

	Кількість слів
Загальна кількість слів	45
Подібність лексики Бенгазі, Тріполі	27

Додаток Б.4.

Подібність лексики між Бенгазі та Тріполі

- Загальна кількість слів
- Подібність лексики Бенгазі, Тріполі

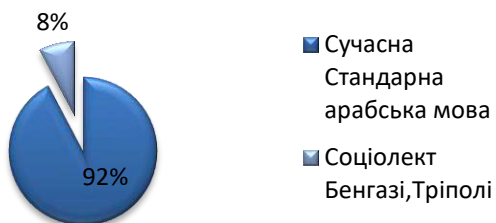

	Кількість слів
Загальна кількість слів	15
Подібність лексики Бенгазі, Тріполі	7

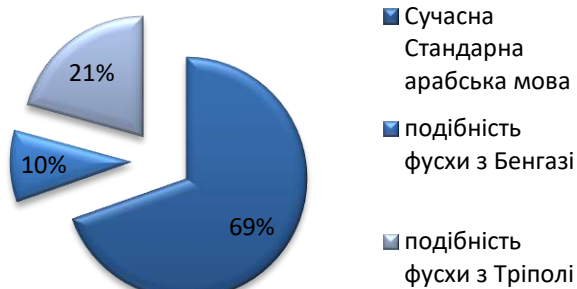
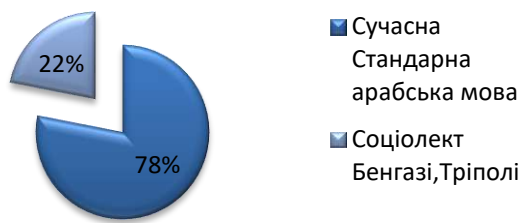
Додаток Б.5.

Додаток Б.6.

Подібність V групи слів (вирази та запитальні речення) Бенгазі та Тріполі із сучасною стандартною мовою

Подібності лексики, дієслів, виразів та запитань Бенгазі, Тріполі із фусхою

Кількість слів

Сучасна Стандарна арабська мова	13
Соціолект Бенгазі,Тріполі	1
подібність фусхи із Бенгазі	1
подібність фусхи із Тріполі	0

Кількість слів

Сучасна Стандарна арабська мова	73
Соціолект Бенгазі,Тріполі	16
подібність фусхи із Бенгазі	7
подібність фусхи із Тріполі	15

Додаток Б.7.

Додаток Б.8.

Подібність лексики між Бенгазі та Тріполі

- Загальна кількість слів
- Подібність лексики Бенгазі,Тріполі

Подібність лексики між Бенгазі та Тріполі

- Загальна кількість слів
- Подібність лексики Бенгазі,Тріполі

Кількість слів

Загальна кількість слів	13
Подібність лексики Бенгазі,Тріполі	8

Кількість слів

Загальна кількість слів	73
Подібність лексики Бенгазі,Тріполі	42

Додаток В.

*Аудіозаписи соціалектів
Бенгазі та Тріполі*

audio_соціолект Бенгазі.ogg

audio_соціолект Тріполі.ogg

*Запрошення респондентам
взяти участь в
опитуванні.*

أنا طالبة في السنة الرابعة في معهد اللغات لجامعة تاراس شيفشينكو في كييف في أوكرانيا. أجري بحثًا هدفه الأساسي تسليط الضوء على خصائص اللهجة من خلال مقارنة مفرداتها مع الفصحى، وتوسيع وإثراء المعرفة الحالية باللهجات العربية بشكل عام، وخاصة اللهجات المغاربية، مع الأخذ في الاعتبار أن ليبيا من بينهم. بالإضافة إلى ذلك، ستظهر الدراسة الفروق الواضحة بين هذه اللهجة والعربية الفصحى الحديثة وتعرض تأثير اللغات الأخرى على هذه اللهجة. أدعوك، بصفتك متحدثًا باللهجة بنغازي أو طرابلس، للمشاركة في بحثي، والذي سيتضمن استبيانًا، وهو قائمة الكلمات في اللغة العربية الفصحى الحديثة، و اكتب لهجتك المكافئة. وإذا كانت هناك فرصة لتسجيل كيفية نطق هذه الكلمة أو تلك باستخدام WhatsApp وإرسال التسجيل إلي على الرقم (+380731234238). ستكون قادرًا على المشاركة في الاستبيان في وقت فراغك، لديك الحق في عدم الإجابة على بعض الأسئلة والتوقف عن المشاركة في أي وقت. مشاركتك في هذا البحث مخير. لا توجد فائدة مباشرة لك من المشاركة في هذه الدراسة، ولكن مشاركتك سيساعد الباحثين على معرفة المزيد عن لهجة ليبيا. ستبقى تسجيلاتك الصوتية وإجابات الاستبيانات سرية. يمكن استخدام نتائج هذه الدراسة في التقارير، العروض التقديمية أو المنشورات، لكن لن يتم استخدام اسمك. إذا كانت لديك أي أسئلة إضافية حول الدراسة، فلا تتردد في طرحها علي. شكرًا لكم على اهتمامكم!

Я студентка 4 курсу Інституту Філології Київського національного університету імені Тараса Шевченка в Україні.

Я проводжу дослідження, основною метою якого є пролити світло на опис діалекту шляхом порівняння його лексики з класичною арабською мовою, а також розширити та збагатити поточні знання про арабські діалекти в цілому, і особливо діалекту Магрибу, беручи до уваги, що Лівія є серед них. Крім того, дослідження покаже чіткі відмінності між цим діалектом і сучасною стандартною арабською мовою та представить вплив інших мов на цей діалект.

Я запрошую вас, як носія діалекту Бенгазі чи Триполі, взяти участь у моєму дослідженні, яке включатиме анкету, яка є списком слів сучасною стандартною арабською мовою, і ви напишете свій діалектний еквівалент. Ї за можливості записати як вимовляється те чи інше слово за допомогою WhatsApp та надіслати запис мені за номером (+380731234238).

Ви зможете брати участь в опитуванні у свій вільний час, і вони повинні. Ви маєте право не відповідати на деякі запитання та припинити участь у будь-який момент. Ваша участь у цьому дослідженні є добровільною. Немає прямої вигоди для вас від участі в цьому дослідженні, але ваша участь допоможе дослідникам дізнатися більше про діалект Лівії. Ваші записи голосу та відповіді на опитування будуть конфіденційними. Результати цього дослідження можуть бути використані у звітах, презентаціях або публікаціях, але ваше ім'я не використовуватиметься. Якщо у вас виникнуть додаткові запитання щодо дослідження сміливо запитуйте мене.

Транскрипт відеоролику та
переклад українською.

إذا أنتا في أوكرانيا وتبي أنتشوف مكان أوكراني كامل الدسم تطلع من كييف عاصمة، وتجي لغرب أوكرانيا
لمدينة لقيف.

هنا الناس أوكرانيين لدرجة انهم ميحكوش بالروسي محدش يحكي معاك بالروسي كلهم يحكو معاك بالغة
الأوكرانية الحقيقية أصلية، حانديرو جولة امتاعتنا في مدينة لقيف، حانوريكم التاريخ امتاعهم والعادات والتقاليد
المميزه الي عندهم، بس في حاجه مش مزبوطه تواء، حاس روجي مش لابس اللبسة الصحيحه للفيديو هضاه،
حانمشو ناخذو الزي التقليدي امتاعهم.

حلوتها اتجي واسعه. حاجه كيف هذي متجيش ضيقة، اكس لارج اكس لارج، يلا!
والله صار منها المقاس كويس يعني، حلوه والله حلوه حلوه حلوه.

دوبري قالتلي، عجبته يعني حنا أنا عجبته حنا أنا رائئ دوبري... مع الطاقة استيلها مانحكيلكم بكل شوف
شوف!

Якщо ти в Україні і хочеш побачити повністю українське місце, виїжджай зі
столиці Києва та приїжджай до західної України, у місто Львів.

Тут люди настільки українські, що не говорять російською, ніхто з тобою не
розмовляє російською, всі говорять справжньою українською мовою, ми
проведемо приватну екскурсію містом Львів, покажемо вам їхню історію, звичаї
та традиції. Але зараз почуваюсь ніяково, тому що одягнений не в той одяг для
цього відео, ми придбаємо їхній традиційний одяг.

Її краса в тому, що вона широка. Щось подібне не повинно бути тісним, X-
Large, X-Large, давай!

О Боже, розмір чудовий. Йй-Богу, Гарно, гарно.

Вона сказала мені «добре», їй сподобалося. Я маю на увазі, й мені
сподобалось, навіть я бачу, що «добре»... кепка і її деталі, і мені не потрібно
нічого говорити. Дивись, дивись!